Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

BAJER FOLKSBLAT — פּרייז 20 גראשען — היינט 8 זייטען.

לאָדזשער פאָלקסבלאַט

אומפּאַרטייאישע פּאָליטיש-געזעלשאַפטליכע טאָג-צייטונג

Nr.8 /1608	לאָדז, מיטוואָך, כז טבת תרפ״ט	זיבעטער יאהרגאַנג	Łódź, Sroda, 9 stycznia 1929 r.	Nr. 8/1608

אדרעס פון רעדאַקציע און אדמיניסטראַציע: לאָדז, פּיעטריקאָווער 21, טעל. 24-71 | Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 24-71.

איבערליכע הלואה פון 100 מיליאָן זל.

אונטערצושטיצען די בוי־אַקציע אין פּוילען.

וואַרשא, 8. (טעלעפאָניש).

מיניסטער טשעכאָוויטש האָט אַריינגעטראָגען אין סיים אַ פּראָיעקט פון אַ אויטאָנאָמע הענגע אַ יאָר־ליכער הלואה אין דער הויך פון הונדערט מי־ליאָן זלאָטעס.

לויט'ן אויסטאַוו וועט די הלואה נישט קענען פּערצינזט ווערען נישט העכער ווי 7% יעהרליך. די הלואה וועט געזיכערט ווערען מיט'ן גאַנצען בעוועגליכען און אומבעוועגליכען פערמעגען פון דער מלוכה און די קו־אָנע וועלען פריי זיין פון שטייערען. די נייע הלואה וועט בענוצט ווערען אַלס רע־גירונגס־הילף פאַר דער בוי־אַקציע.

קאָמוניסטישער סיים-דעפּוטאַט סאָכאַצקי

זיך אָפּגעזאָגט פון זיין מאַנדאַט.

וואַרשא, 8 (ספּ. טעל.) דער קאָמוניס־טישער דעפּוטאַט סאָכאַצקי האָט צוגעשיקט פון בערלין צום סיים-מאַרשאַלעק אַן ערקלערונג, אַז ער זאָגט זיך אָפּ פון זיין סיים מאַנדאַט.

ווי בעוואוסט איז דעפּ. סאָכאַצקי דורכ'ן סיים אַרויסגעגעבען דעם געריכט פאַר אַנטי-מלוכה'שער טעטיגקייט.

15 יאַנואַר — ערשטע סיים-זיצונג נאָך די פּעריען.

וואַרשא, 8 (ספּ. טעל.) סיים-מאַרשאַלעק דאַשינסקי האָט בעשטימט די ערשטע סיים זיצונג נאָך די פּעריען אויף דעם 15-טען פון ד. ח. 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג.

אויף דער טאָג-אָרדנונג וועט זיך וואַהרשיינ־ליך געפינען דער בעריכט פון דער קאָנסטיטוציע-קאָמיסיע וועגען פאָרשלאַג צו ענדערען די קאָנ־סטיטוציע.

געגען דער גאַז-מלחמה איז נישט פעראַן קיין שום פערטיידיגונג.

פראַנקפורט, 8 (ספּ. טעל.) דער אינ־טערנאַציאָנאַלער קאָנגרעס געגען די גיפטיגע גאַ־זען האָט זיך פערענדיגט. עס איז אָנגענומען גע־וואָרען אַ רעזאָלוציע, וואָס שטעלט פעסט, אַז עס איז נישט פעראַן קיין שום ווירקזאַמע פערטיידי־גונג געגען דער גאַז-מלחמה און, אַז די אָפּמאַכען, וואָס ווערען געשלאָסען צווישען די מלוכות געבען נישט קיין זיכערקייט. די רעזאָלוציע פאָדערט אויף אַלע מלוכות צו צוטרעטען צום קעלאָג-אָפּמאַך און אונטערצונעהמען אַ פילשטענדיגע ענטוואָפנונג און ענדיגט זיך מיט אַן אַפּעל צו די אַרבייטער, אַלס צו דעם קלאַס, וואָס קאָן אויסאיבען דעם גרעסטען דרוק אויף די רעגירונגען.

אָפּגעבּרענט געוואָרען די מיש-קאָווער בוימוואָל-שפּינערייע.

70 טויזענט דאָלאַר אַוועק מיט די פלאַמען.

זאַוויערצע, 8 (א.ח.) נעכטען אין אָוונט איז אויסגעבראָכען אַ געוואַלדיגע שׂרפה אין די מישקאָווער אינדוסטרי-פאַבריקען. דאָס פייער איז אויסגעבראָכען אין דער בוימוואָל-שפּינעריי און פון דאָרט זיך איבערגעכאַפּט אין די מאַגאַזינען פון רויה-שטאָפען.

דאָס לעשען די שׂרפה האָט געדויערט אַ גאַנצע נאַכט. בעת דער רעטונגס-אַקציע זענען צוויי פייערלעשער שטאַרק אָפּגעבריהט געוואָרען, אַזוי, אַז מען האָט זיי געמוזט אָפּפיהרען אין שפּיטאַל.

דער שאָדען בעטרעפט איבער 70 טויזענד דאָלאַר.

זאַל פילהאַרמאָניע ⁝ „בקור חולים" און „אוזדראָווישקאַ" ⁝ זאַל פילהאַרמאָניע

היינט, מיטוואָך, דעם 9 טען יאַנואַר ד. י. 8.30 אַ זייגער אין אָוונט קומט פאָר אין פילהאַרמאָניע-זאַל (נאַרוטאָוויטשאַ 20) אַ גרויסער

מוזיקאַליש-וואָקאַלישער אָוונט לטובת דעם פעראיין „בקור חולים" און „אוזדראָווישקאַ" „אָרדט" מיט'ן אָנטייל פון לאָדזער יודישען קאַמער-טעאַטער

וועלכער וועט אויספיהרען די בעסטע נומערן פון איהר רעפּערטואַר. עס וועט זיך אויך בעטייליגען פּראָפ. ד״ר מאַרקאָוויטש (פידעל), פּראָפ. סאַבינא ראָזענבלאַט (געזאַנג). ביים פּיאַנאָ: TEODOR RYDER. די קליינע צאָהל איבערגעבליבענע בילעטען צו בעקומען היינט פון 5 אַ זייגער נאָכמיטאָג ביי דער קאַסע פון פילהאַרמאָניע-זאַל. 3667

אַלג. יוד. אַרב.-בונד „בונד" אין פּוילען

פרייטאָג, דעם 11-טען יאַנואַר ד. י., פּינקט-ליך 8 אַ זייגער אין אָוונט קומט פאָר אַ

אַקאַדעמיע

געווידמעט דעם 6-טען יאהרצייט פון ח' וול. מעדעם

זאַל „פילהאַרמאָניע" נאַרוטאָוויטשאַ 20.

אין פּראָגראַם: 1) רעפעראַט וועגען לעבען און קאַמף פון ח' וו. מעדעם-ח. י. ליכטענשטיין. 2) קאָנצערט-טייל, אויסגעפיהרט דורך אַ קווינטעט פון פילהאַרמאָנישען אָרקעסטער. 3) רעציטאַציעס, אויסגעפיהרט דורכ'ן בעוואוסטען יודישען וואָרט-קינסטלער ח' הערץ גראָסבאַרט. בילעטען צום פּרייז פון 50 גר. ביז 2 זל. שוין צו בעקומען יעדען אָוונט אין „אַרב.-ווינקעל" און פרייטאָג פון 4 נאָכמיטאָג — ביי דער קאַסע פון פילהאַרמאָניע-זאַל. 6672 לאָדזער קאָמיטעט פון „בונד".

„בית החסידים מטריסק"

יום א' פרשת בא (זונטאָג, דעם 13. ד. ח.) 4 אַ זייגער נאָכמ. קומט פאָר אין וואָהלינער שוהל, וואָלטשאַנסקאַ 6

אַ גראַנדיעזע

התחלת הספר-פייערונג

מיט'ן אָנטייל פון אדמו״ר הרב ר' נחום'טשע שליט״א מוואַרשא בן הרב המגיד מטריסק זצ״ל, וועלכער וועלט יעצט אין לאָדז, פּאָלנאָצ 7, ביי ברוך קאַזעס. בעת דער פייערונג וועט שפּילען אַ גרויסער אָרקעסטער און אַ גוט איינ־שטודירטער כאָר וועט אויספיהרען אַ רייהע רעליגיעזע נגונים.

יעדער יוד, וועמען ס'איז טייער דער כבוד התורה, ווערט געבעטען אַנטיילצונעהמען אין דער מצוה-פייערונג. 6671

בעמערקונג: די ווייבער-שוהל וועט ספּעציעל זיין רעזערווירט פאַר פרויען. די שוהל איז פערזעהען מיט צענטראַל-בעהייצונג.

בילעטען צו בעקומען ביי ברוך קאַזעס, פּאָלנאָצנאַ 7 און נתן פאַרבער, נאָוואָמיעיסקאַ 19

Dr. med. SCHWEIG
Zawadzka 6, Tel. 35-01
אויגען אַרצט
צוריקגעקעהרט.

8-טוגנ בעקער-מייסטער אין לאָדז.

דערמיט טייל איך אייך מיט, אַז צוליב געוויסע סיבות קען איך נישט איבערנעהמען דעם אַמט אין דעם ניי-געשאַפענעם בעקער-צעך אין לאָדז.

מיט אַכטונג

מ. פאָזנאַנסקי. 3676

אַרבייטער (פּראַקטיקאַנט) צו פיזישע אַרבייט אין אַ זאָדע-וואַסער-פאַב־ריק קען זיך מעלדען אויף קילינסקיעגאָ 97.

Dr. med.
W. EYCHNER
ציגאַלנע-קראַנק
פּערושער 11.
טעל. 84-72
אָרינעט פון 6—8 אָוונט

בזה אנו מביעים את רגשי השתתפותנו בצערו של חברנו הנכבד

אברהם ציגעלבערג נ"י במות עליו

אמו נ"ע

המקום ינחם אותך ואת משפחתך בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.

„צעירי ישראל" בלודז.

דערמיט דריקען מיר אויס אונזער טיפסטען ביילייד אונזער ליבען חבר אברהם ציגעלבערג, צוליב'ן טויט פון זיין

מוטער נ. ע.

המקום ינחם אתכם בתוך שארי אבלי ציון וירושלים.

משה וויינטרויב און פרוי,
מרדכי גרינבערג און כלה,
אלי' וויינטרויב,
יעקב מרדכי מאַרגוליעס.
3669

איך דריק אויס מיין ביילייד דעם מעשיניסט פון מיין דרוקערי ה' ישראל טשעסנער, צוליב'ן טויט פון זיין

פרוי.

דרוקערי-אינהאַבער דוד שטשעשינסקי. 3668

5 מיל. דאָלאַר אויף הלוואות פאַר פּוילישע יודען

פּראָיעקטירט די פעדעראַציע פון פּוילישע יודען אין אַמעריקאַ.

ניו-יאָרק, 8 (יט"אַ טעלעגראַפיש) אונטער פאָרזיץ פון בנימין ווינסער איז פאָרגעקומען אַ קאָנפערענץ פון די פעדעראַציעס פון די פּוילישע יודען. ס'איז בעהאַנדעלט געוואָרען אַ פאָרשלאַג צו שאַפען אַ פאָנד פון 3 ביז 5 מיליאָן דאָלאַר כדי צו ערטיילען ביליגען קרעדיט פאַר'ן יודישען מיטעלשטאַנד (האַנדווערקער, קליינהענדלער) אין פּוילען. דער פאָרשלאַג איז פּרינציפּיעל אָנגענומען געוואָרען.

ס'איז בעשלאָסען געוואָרען וועגען דעם ענין זיך צו פערשטענדיגען מיט'ן „דזשאָינט" און ביז דאַן קיין אייגענע אַקציע נישט אונטערצונעהמען.

אַרום דעם קאָנפליקט אין חדרה.

ירושלים, 8 (יט"א טעלעגראַפיש. דער שטרייט אין חדרה צווישען די יודישע קאָלאָניסטען מיט די אַראַבער קאָמפּליצירט זיך. דער באָדען, וואָס איז אָפּגעקויפט געוואָרען דורך די יודען איז פריהער בעאַרבייט געוואָרען דורך אַראַבער. אין קאָלאָניע איז אָנגעקומען אַ גרעסערע פּאָליציי-אָפּטיילונג, כדי צו פערהיטען פון מעגליכע צוזאַמענשטויסען.

ראָבערט מאָנד פינאַנסירט

וויכטיגע אַרכעאָלאָגישע פאָרשונגען אין עגיפּטען.

לאָנדאָן, (יט"א). די אַרכעאָלאָגישע עקספּעדיציע, וועלכע מאַכט איהרע פאָרשונגען אין עגיפּטען האָט דורכגעפיהרט אַ רייהע אויסגראָבונגען פון דער עפּאָכע פון אַלעקסאַנדער מוקדון, וואָס האָבען אַ וויכטיגע היסטאָרישע בעדייטונג.

די עקספּעדיציע ווערט אין אַ גרויסער מאָס פינאַנסירט דורכ'ן ברודער פון לאָרד מעלטשעט, ה' ראָבערט מאָנד.

מוראדיגע פרעסט אין אייראָפּאַ.

פיל מענשען אומגעקומען.

פּאַריז, 8 (ספּ. טעל.) דאָ זענען ווידער נאָטירט געוואָרען 12 קרבנות פון די פרעסט. דאָס דאָרף סענט באָום איז דורך אַ שניי, וואָס איז אַרויסגעפאַלען אויף 2 מעטער הויך אינגאַנצען אָפּגעשניטען געוואָרען פון דער אַרומיגער וועלט. די מאַכט האָט אַרויסגעשיקט אַן אָפּטיילונג סאַפּיאָרען, וואָס האָט אויסגעגראָבען אַ וועג צום דערפעל און האָט אָפּגעגראָבען פערשאָטענע 32 איינוואוינער.

פּאַריז, 8 (ספּ. טעל.) „ניו יאָרק הערעלד" טיילט מיט פון ניו-יאָרק, אַז פון אַ שניי-זאַווערוכע זענען אומגעקומען 14 פערזאָן.

האַמבורג, 8 (ספּ. טעל.) פון וויטצקערסטראַנד זענען שבת אַרויסגעפאָהרען סיוף פישער. ווען זיי זענען זונטאָג נישט צוריקגעקומען האָט מען זיך אַרויסגעלאָזט זיי זוכען. דערווייל זענען צום ברעג צוגעשלאָגען געוואָרען 4 טויטע קערפּערס. דער פינפטער איז נאָך נישט געפונען געוואָרען. מ'רעכענט, אַז די פישער זענען אומגעקומען בעת אַ שטורם.

צווישען די 4 אומגעקומענע זענען 3 ברידער, דער פערטער איז אַ פאָטער פון 12 קינדער פון וועלכע 8 זענען נישט עלטער פון 14 יאָהר.

ליטע און די סאָוויעטישע נאָטע.

די שוועריגקייטען צוליב די נישט רעגולירטע בעציהונגען מיט רומעניען.

קאָוונאָ, 8 (ספּ. טעל.) „עלטיי" טיילט מיט, אַז די ליטווישע רעגירונג האָט די געזאַנדשאַפטען אין קאָוונאָ איבערגעגעבען דער עסטלענדישער און לעטישער רעגירונגען אַ מעמאָראַנדום וועגען דעם לעצטען סאָוויעטישען פאָרשלאַג.

אינ'ם מעמאָראַנדום ווערט פעסטגעשטעלט, אַז די ליטווישע רעגירונג האָט בעשלאָסען צו פעראייניגען זיך מיט'ן סאָוויעטישען פאָרשלאַג אויב ס'וועט פאָרקומען די רעאַליזאַציע פונ'ם אָפּמאַך צווישען די סאָוויעטען מיט פּוילען לויט'ן פּראָיעקט פונ'ם פּראָטאָקאָל.

אַזוי ווי ליטע שטרעבט צו שלום, וואָלט זי געוואונשען, אַז אויך די אַנדערע באַלטישע מלוכות זאָלען צושטעהען צום אָפּמאַך.

בערלין, 8 (ספּ. טעל.) „אָסט-עקספּרעס" טיילט מיט פון מאָסקווע, אַז די דאָרטיגע פּאָליטישע קרייזען רעכענען זיך מיט די שוועריגקייטען, וועלכע קענען אַרויסקומען צוליב דעם, וואָס מען קען נישט פאָרלעגען רומעניען אונטערצושרייבען דעם קעלאָג אָפּמאַך, ווייל צווישען רוסלאַנד און רומעניען זענען נישט פאַרהאַן קיין דיפּלאָמאַטישע בעציהונגען.

אין די סאָוויעטישע קרייזען מיינט מען, אַז די איניציאַטיוו אין דעם ענין דאַרף אַנטשטעהען מצד רומעניען, וועלכע דאַרף דאָס מאַכען דורך איהרע אַמבאַסאַדעס ביי די איבריגע מלוכות.

40 יאָהר פעראייניגטע יודישע געווערקשאַפטען אין אַמעריקאַ.

די בעגריסונגען פון מאַקדאָנאַלד, זשוהאָ, סאָסענבאַך און אַנדערע אַרבייטער-פיהרער.

ניו-יאָרק, (יט"א). דאָ זענען פאָרגעקומען אַ רייהע פייערונגען אין צוזאַמענהאַנג מיט'ן 40-יעהריגען יובילעאום פון די „פעראייניגטע יודישע געווערקשאַפטען" אין אַמעריקע, וועלכע בעשטעהען פון 81 יודישע פּראָפעסיאָנעלע פעראיינען און צעהלען 120,000 מיטגלידער. בעגריסונגען צום יובילעאום פון דער אָרגאַניזאַציע זענען ערהאַלטען געוואָרען פון גערו. ענגלישען פּרעמיער-מיניסטער ראַמזיי מאַקדאָנאַלד, פון פיהרער פון די ענגלישע אייזענבאַהן-אַרבייטער טאָמאַס, פון פיהרער פון דער פעדעראַציע פון די פּראָפעסיאָנעלע פעראיינען אין פראַנקרייך, לעאָן זשוהאָ, סעקרעטאַר פון אַמסטערדאַמער אינטערנאַציאָנאַל סאָסענבאַך און אַנדערע אַרבייטער-פיהרער.

„אַנבאַכט אויף דער ריוויערע" דעם 1. פעברואַר ד. י. שענקעוויטשאַ 54

Dr. med. NIEWIAŻSKI
ספּעציאַליסט פאַר סיפיליס, טריפּער און הויט-קראַנקהייטען.
אַנדזשעיאַ 5, טעל. 59-40
נעמט אָן פון 8—10 פריה און פון 5—9 אין אָוונט.

שפּאָרט-געלד!

קויפט
שירמס, שטעקענס
נור אין דער ווערקשטעל פון
ס. פייגענבוים, נאַרוטאָוויטשאַ 19
ווייל איהר קענט דאָרט קויפען מיט 25% ביליגער ווי ביי אַנדערע.
אַכטונג! מ'נעהמט אָן אַלערליי רעפּאַראַטורען און דעקונג.

מעבל, שלאָסעריי און שווייסעריי
J. REDER
ŁÓDŹ, Konstantynowska 11.
(Róg Zachodniej)
נעהמט אָן אַלערליי שלאָסעריי-אַרבייטען ביליגע פּרייזען און מיט פּינקטליכער אויספיהרונג.
פּריוואַט וואוינונג: גדאַנסקאַ 20.

„NA ŻYCIE"

Dr. med. B. Robinzon
31-86 טעל. 10, פּיאָטרקאָווסקאַ

Dr. ADAM GROSGLIK
Al. Kościuszki 27

Udzielam lekcji
ANGIELSKIEGO i NIEMIECKIEGO
skróconą, najnowszą metodą (konwersacji, literatury i korespondencji.
Oferty sub. „Młoda Angielka" do administracji „Folksblatu". 3666

לעטשניצע פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען און דענטיסטישער קאַבינעט.
גדאַנסקער 11, טעלעפאָן 37-63
אָפען פון 9 פריה ביז 7 אָוונט.

ד"ר חאָלענדער נאַז, האַלז, אויערען קר.	4—5
ד"ר מערשנער קינדער קראַנקהייטען	4½-5 11-9
ד"ר שימאַן אינערליכע קראַנקהייטען	1—11
ד"ר קוביטש הוים און געשלעכט-קר.	1½—12½
ד"ר שמירנעלד נערווען און גייסטיגע קר.	2—1
ד"ר נאַדעלבלאַט אויגען-קראַנקהייטען	½—12½
ד"ר עליאַסבערג כירורגישע קראַנקה.	2—1
ד"ר בערנפאַן פרויען און געבורטס-הילף	4—5

לעטשניצע איז אויך עפען זונטאָג.

LEKARZ DENTYSTA צאָהן-אַרצט
St. GELBERG
אַנדזשעיאַ 15, טעל. 31-08

MIEJSKI KINEMATOGRAF OŚWIATOWY
Wodny Rynek (róg Rokicińskiej) tel. 18-26
Dojazd tramwajami 16 i 10.
Od wtorku, 8-go stycznia do poniedziałku, dnia 14 stycznia 1929 r. wł.
Dla dorosłych i młodzieży:
MIASTO MILJONA POLEGŁYCH
Dla młodzieży i dorosłych:
PAT i PATACHON
w filmie pod tytułem
„Zięciowie w opałach"

יודיש. פרויען-פערבאַנד „וו.י.ז.א."
אַלעע קאָשטשושקי 21.
היינט, מיטוואָך, דעם 9. יאַנואַר ד. י., 9 אין אָוונט וועט אויפ'ן וועכענטליכען טעע-אָווענד
ה' ב. ביסטריצקי
האַלטען אַ פאָרלעזונג אויף ד. ט.
„די יודישע פרוי און אונזער נייע לעגענדע"
איינגאַנג פאַר מיטגלידערינס און אַריינגעפיהרטע געסט — אומזיסט.
3667

שוין ערשינען!!!
פון א. אייזענשלאָס
„משיח בן יוסף"
און אַנדערע פאָלקס-מעשה'לעך.
פּרייז 25 גראָשען.
צו בעקומען ביי אַלע צייטונגס-פערקויפער.
מיט גענויע אינפאָרמאַציעס און בעשטעלונגען זיך צו ווענדען אין לייה-ביבליאָטעק א.ג. פון א. אייזענשלאָס לאָדז, פּאָלודניאָווע 11.

„נייער פאָלקסבלאַט“

יאַרז.
9 יאַנואַר 1929

דיקטאַטור אין יוגאָסלאַוויע.

די געגנער פון דעמאָקראַטיע און פּאַרלאַמענטאַריזם קאָנען פייערן א יום־טוב: אין אייראָפּע איז געפאַלן נאָך איין פּאַרלאַמענט, דער קעניג פון יוגאָסלאַוויע, אַלעקסאַנדער, האָט זיך ערקלערט פאַר א דיקטאַטאָר, ער האָט פאַרטריבן דעם פּאַרלאַמענט, אויפגעשטעלט א קאַבינעט פון מיניסטאָרן מיט א גענעראַל אין דער שפּיץ, וועלכער וועט זיין פעראַנטוואָרטליך אויסשליסליך פאַר'ן קעניג, האָט אָפּגעשאַפט די קאָנסטיטוציע און האָט זיך ערקלערט פאַר אַנאַפּעלירבאַרן איבער'ן לאַנד.

אין זיין מאַניפעסט זאָגט דער קעניג, אַז ער וויל זיך שטעלן אין א דירעקטע פאַרבינדונג מיטן פאָלק, און ווי ס'פּאַסירט ביי די דיקטאַטאָרן, זאָגט ער אַז ער זאָרגט פאַר'ן וואָהל פון יוגאָסלאַוויע. איבער די פּאָליטישע פון דער מיליטערישער רעגירונג, איז דער קעניג זיכער בעליבט און זיין שריט איז אויפגענומען געוואָרן מיט ענטוזיאַזם. מעגליך, אַז דער קעניג איז טאַקע געווען בעליבט, ווייל נאָך דער קאָנסטיטוציע, וואָס ער האָט איצט אָפּגעשאַפט, איז ער געווען נישט מעהר ווי א דעקאָראַטיווער מלך איינע פון די וועלכע הינגען ביים ווענט, און אַזוי ווייט פאַרבונדען זיך פיקסירן די געפיהלען פון פאָלק. צי וועט דער קעניג בלייבן ווייטער פאָפּולער, ווען ער וועט אָנהייבן מאַכן אָרדנונג אין'ם לאַנד, וואָס ווערט איגערליך צעריסן פון פערשידענע גענגענזאַצן — דאָס איז צווייפעלהאַפט.

די קעניגליכע דיקטאַטור פון יוגאָסלאַוויען בעזייטיגט נישט די גענגענזאַצן, וואָס צורייסן דאָס לאַנד, נאָר זי שטרייכט נאָר מעהר אונטער דעם הויפּט־מאָמענט פון יוגאָסלאַוויענס שוואַכקייט. יוגאָסלאַוויע איז א פּראָדוקט פון קריג. מיט יוגאָסלאַוויע זענען מקוים געוואָרן די ווייט־יעהריגסטע חלומות פון אַמאָליגן סערביע. סערביע האָט פון קריג געוואונען אפשר מעהר ווי יעדער אַנדערע פון די אַנטיילנעהמענדע מלוכות, דערפאַר אָבער האָט סערביען זיך פערגרעסערט מעהר ווי אַנדערע אויפ'ן חשבון פון דער אונטערגעגאַנגענער עסטרייך־אונגאַרישער אימפּעריע. יוגאָסלאַוויען איז א צונויפגיסונג פון סערבען, כאָרוואַטען און סלאָווענער מיט א היבש ביסעל נאַציאָנאַלע מינדערהייטען (אונגאַרן, דייטשען, רומעניער, יודען). די העגעמאָניע האָבן בעקומען די סערבען, וועלכע האָבן געגעבן פירער א גרויס־סערבישע נאַציאָנאַליסטישע פּאָליטיק, אין דעם גייסט איז געשאַפען געוואָרן די יוגאָסלאַווישע קאָנסטיטוציע, אַזוי אויך געפיהרט געוואָרן די פערוואַלטונג. די בעלגראַדער סקופּשטשינע האָט פערשידען אַלע אויטאָנאָמע אינסטיטוציעס. די כאָרוואַטען, וועלכע זענען געווען עקאָנאָמיש און קולטורעל מער ענטוויקעלט ווי די סערבען אין דער נייער מלוכה, האָבן נישט געקאָנט מסכים זיין מיט דעם מצב, און פון דאַנען נעהמט זיך דער שאַרפער און אומפּערזעהבאַרער קאַמף, וועלכער האָט געבראַכט צו די לעצטע טראַגישע שאָסען אין דער בעלגראַדער סקופּשטשינע, אין וועלכע זענען אומגעקומען די ברידער ראַדיטש.

נאָך דער טראַגעדיע אין דער סקופּשטשינע האָבען זיך די כאָרוואַטען אינגאַנצען בעזייטיגט פון געמיינזאַמען פּאַרלאַמענט, זיי האָבען אָפּגעזאָגט בעזונדערע זיצונגען אין זאַגרעב און האָבען ערקלערט, אַז זיי האַלטען נישט מעהר אַלס גילטיג פאַר זיך יעטווידע געזעצען און בעשלוסען פון בעלגראַד, אַז זיי ווילען נישט אַנערקענען די העגעמאָניע פון איין פאָלק איבער'ן צווייטען. אין טאָג פון דער נאַציאָנאַלער פעראייניגונגס־פייער האָבען די כאָרוואַטען אַרויסגעהאָנגען שוואַרצע פעהנער אַלס צייכען פון טרויער. עס איז געקומען צו צוזאַמענשטויסען מיט מענשליכע קרבנות.

יוגאָסלאַוויען האָט אין משך פון די לעצטע חדשים אַדורכגעלעבט א כראָנישען רעגירונגס־קריזיס. מען האָט קיין אופן נישט געקאָנט צוזאַמענשטעלען א קאַבינעט, וואָס זאָל קאָנען בעפרידיגען אַלע צדדים, אַלס אויסגאַנג פון דער לאַגע האָט דער קעניג אָפּגעשאַפען די קאָנסטיטוציע און זיך ערקלערט פאַר א דיקטאַטאָר, א בערוהיגונג אין לאַנד וואָלט געקאָנט קומען, ווען עס ווערען בעפרידיגט די אויטאָנאָמיסטישע שטרעבונגען פון די כאָרוואַטען און סלאָווענער. אָבער די דיקטאַטאָרישע רעגירונג פונ'ם קעניג ווייזט נישט אויס צו זיין אין אינטערעסען פעהיג דערצו, זי האָט אָנגעהויבען וועגען מיט, מיט וואָס עס הויבט אָן יעדע דיקטאַטאָרישע מאַכט: מיט אָפּשאַפען די בירגערליכע פרייהייטען, מיט פערמאַכען דאָס מויל דער פרעסע. די קראַנקהייט, פון וועלכער עס ליידט דאָס פונאַנדערגעוואַקסענע סערביע, ווערט נישט געהיילט, נאָר זי ווערט אַריינגעטריבען אינעווייניג, דאָס זאָגט נישט אָן קיין בערוהיגונג נישט אין יוגאָסלאַוויען, נישט אויפ'ן באַלקאַן בכלל.

ל.

2 מיליאָן דאָלאַר אויף א נייער געזעץ

אויף צו בעקעמפען דעם שמוגעל פון אימיגראַנטען אין די פעראייניגטע שטאַטען.

וואַשינגטאָן. (יט"א) דער קאָנגרעס האָט בעשטימט א סומע פון 1,918,440 דאָלאַר אויף צו פיהרען א קאַמף געגען דאָס אַריינשמוגלען אומגעזעצליכע אימיגראַנטען דורך קאַנאַדע און מעקסיקא. דאָס בעשטימען די דאָזיגע סומע, איז א רעזולטאַט פון די כסדר'דיגע פאָדערונגען מצד דעם אַרבייטס־דעפּאַרטאַמענט, אין זיין בעריכט, אַז די פעראייניגטע שטאַטען ווערען פערפלייצט מיט אומגעזעצליכע אימיגראַנטען, וועלכע ווערען אַריינגעשמוגעלט דורך קאַנאַדע און מעקסיקא.

גלייכצייטיג איז אין סענאַט אַריינגעטראָגען געוואָרן א געזעץ, וועלכער זעהט פאָר, אַז אומגעזעצליכע אימיגראַנטען, וואָס זענען שוין איינמאָל אַרויסגעשיקט געוואָרן פון לאַנד און שמוגלען זיך אַריין א צווייטן מאָל, זאָלען בעטראַכט ווערען ווי קרימינעלע פערברעכער און בעשטראָפט ווערען מיט 1000 דאָלאַר און 2 יאָהר אַרעסט. נאָכ'ן אָפּקומען די שטראָף זאָל דער אימיגראַנט דעפּאָרטירט ווערען. ביז איצט איז דער אימיגראַנט אין עהנליכע פאַלען בלויז געוואָרען דעפּאָרטירט.

דר. ראָזען וועגען דער ווייטערע יודישער קאָלאָניזאַציע אין קרים.

ניו־יאָרק. (יט"א) דאָ איז אָנגעקומען ווי מיר האָבען שוין מיטגעטיילט דער לייטער פון „אגראָ־דזשאָינט“ אין רוסלאַנד, ד"ר יוסף ראָזען.

דאָס אָנקומען פון ד"ר ראָזען קיין ניו־יאָרק שטעהט אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם צייטווייליגען אָבמאַך, וואָס איז געשלאָסען געוואָרען צווישען דער ראַטען־רעגירונג און דער אַמעריקאַנער־יודישער געזעלשאַפט אויף צו שטיצען די יודישע קאָלאָניזאַציע אין ראַטען־פערבאַנד, און וואָס האָט נאָך דורך בייזע צדדים ראַטיפיצירט ווערען. לויט דעם דערמאָהנטען אָבמאַך, וואָס איז געשלאָסען געוואָרען אויף א פעריאָד פון 10 יאָהר דאַרפען קאָלאָניזירט ווערען יעהרליך מינימום 1,500 יודישע פאַמיליעס.

ווי ד"ר ראָזען ערקלערט, מוז צוגלייך מיט דער קאָלאָניזאַציאָנס־אַרבייט אויך צוגעפיהרט ווערען א פערשטאַרקטע אַרבייט צו פּראָדוקטיוויזירען די שטאָטישע יודישע בעפעלקערונג. די יודישע האַנדווערקער מוזען בעוואָרנט ווערען מיט רויה־שטאָפען, די ראַיאָנען אַרבייט קאָן אָבער נישט געבען ווערען דורכ'ן אגראָ־דזשאָינט. די לאַגע אין די יודישע קאָלאָניעס האַלט ד"ר ראָזען פאַר א צופרידענ־שטעלענדע. אין די קרימער קאָלאָניעס איז דאָס ערעטעניש געווען א זעהר גוטע און אין די אוקראַינישע קאָלאָניעס, וועלכע האָבען געליטען פון דער טרוקעניש, האָט די רעגירונג פיל געהאָלפען די געליטענע קאָלאָניסטען. די אויסזיכטען אויף די ווינטער־תבואות זענען גוטע.

א פאָרשלאַג אויסצובעסערן דעם תנ"ך.

ניו־יאָרק. (יט"א) אויף דער ערשטער זיצונג פון דער אַמעריקאַנער אַקאַדעמיע פאַר יודישע פאָרשונג, האָט פּראָפ. מאַקס מאַרגאָליס פאָרגעלעגט זיין אַרבייט איבער א קריטישע אויסגאַבע פון תנ"ך אויף העברעאיש.

פּראָפ. מאַרגאָליס לייגט פאָר, ס'זאָל געשאַפען ווערען א קאָמיטעט פון 40 געלעהרטע פון אייראָפּע, אַמעריקא און פּאַלעסטינע מיט דער אויפגאַבע צוצוגרייטען די אויסגאַבע פון „אויטאָריזאַטיווען תנ"ך“.

פּראָפ. מאַרגאָליס האָט מאָטיווירט זיין פאָרשלאַג דערמיט, וואָס אינ'ם טעקסט פון תנ"ך, אין דעם אָנגערופענעם מסורה־טעקסט, זענען פאַראַן פיל גרייזען, וועלכע די געלעהרטע וואָלטען געקענט אויסבעסערן.

א יודישע שריפטשטעלערין בעקומט דעם קלייסט־פּריז אין דייטשלאַנד.

בערלין, (יט"א) דער „מיינצער אַנצייגער“ טיילט מיט, אַז די בעוואוסטע שריפטשטעלערין, אַננאַ זעגערס, וועלכע האָט ה. י. ערהאַלטען דעם קלייסט־פּריז אין דייטשלאַנד איז א יודין.

די טאַלאַנטפולע שריפטשטעלערין איז א טאָכטער פון מיינצער קונסטהענדלער איזידאָר ניילינג.

פאַרוואָס איז רייכען רוסלאַנד פעהלט ברויט.

די סיבות פונ'ם קאַטאַסטראָפאַלען תבואה־מאַנגעל.

כמעט אַלע דעפּעשען, וואָס קומען פון סאָוועט־רוסלאַנד, זענען פערבונדען מיט דעם אינטימען יקרות, מיט די לאַנגע רייהען, וואָס ציהען זיך ביי די קראָמען, און בכלל מיט די צרות, וואָס די סאָוועטישע רעגירונג האָט אויסגעשטאַנען פון די פּויערים. דאָס איז, איינגעטליך, קיין נייעס נישט. ענליכעס קומט דאָרט פאָר כסדר, נאָר איצט איז די לאַגע ערגער ווי אַמאָל.

ווער איז אין דעם שולדיג?

די נאַטור איז אין דעם יקרות יערענפּאַלס נישט שולדיג, מחמת נאָר אין א קליינער צאָהל פון די רוסישע גובערניעס איז היינטיגעס יאָהר נישט געווען קיין גערעטעניש. און איבער איינגע ערטער איז דער זומער געווען א שלעכטער, האָבען אין אַנדערע געגענטען די פּעלדער געגעבען מעהר ווי געוויינליך. אין דאָס גאַנצע פערט בעשטעהט דער אומגליק? טיילווייז אין דעם, וואָס די גערעטענע ערטער זענען ווייט פון די נישט־גערעטענע, און די אייזענבאַהנען זענען ווייניג ענטוויקעלט. אַזוי איז אין איינגע ערטער פערהאַן צו ווייניג און אין אַנדערע מעהר ווי גענוג; און צוקומען פון איינע צו די אַנדערע איז זעהר שווער. דאָס איז אָבער נישט די וויכטיגסטע סיבה פון דעם הונגער.

די מעהר וואַרשיינליכע סיבה איז, וואָס די רעגירונג פאָדערט, אַז די פּויערים זאָלען איהר אָפּגעבען די תבואה פאַר א בעשטימטען פּרייז, און פאַר אַזא פּרייז האָבען זיי קיין חשק נישט דאָס צו פערקויפען, דער פּרייז איז אַזוי קליין, אַז פאַר'ן געלט, וואָס דער פּויער בעקומט פאַר זיין קאָרן, ווייץ, א.ע.וו. קען ער קויפען אַנאַנדער פּראָדוקט, קען ער קויפען א סך ווייניגער סחורה, ווי זיין תבואה איז ווערט.

דער פּרייז, וואָס די רעגירונג צוזינגט דעם פּויער צו נעמען, איז אומגעפעהר א דריטעל פון דעם, וואָס די תבואה האָט בעטראָפען פאַר דער מלחמה, כאָטש היינט איז אַלץ א סך טייערער ווי פאַר פערצעהן יאָהרען. ווען מיט דעם געלט, וואָס דער פּויער בעקומט פון דער רעגירונג פאַר זיין קאָרן אָדער ווייץ, נעהמט ער קויפען אַנדערע זאַכען, מוז ער צאָהלען דריי אָדער פיר מאָל אַזוי פיל וויפיל ער פלעגט פאַר דאָס זעלבע בעצאָהלען פאַר דער מלחמה.

ווען דער פּויער פערקויפט זיין תבואה צו פּריוואַט־הענדלער, איז מוזה די רעגירונג, בעקומט ער פון די דריי ביז פיר מאָל טייערער, ווי די רעגירונג גיט איהם. די רעגירונג צווינגט איהם אָבער צו פערקויפען דעם גרעסטען טייל פון זיין תבואה צו איהר פאַר איהר געצוואונגענעם פּרייז. אַלזאָ, לוינט זיך דאָס נישט פאַר דעם פּויער, און פיל פּויערים בעהאַלטען זייער תבואה. דער רעזולטאַט איז א שרעקליכער יקרות אויף די פערשידענע לאַנדווירטשאַפטליכע פּראָדוקטען, און ווי מיר וועלען זעהן, איז א יקרות אויף פאַבריקס־פּראָדוקטען אויך.

ווער עס איז מיט דעם ענין ווייניג בעקאַנט, וועט אפשר פרעגען: צו וואָס דאַרף די רעגירונג אַזוי פיל תבואה? און פאַרוואָס וויל זי דעם פּויער צאָהלען אַזעלכע קליינע פּרייזען? אין דער תירוץ בקיצור אַזאַ:

די סאָוועטען־רעגירונג וויל וואָס שנעלער איינפיהרען סאָציאַליזם אין רוסלאַנד, דאָס הייסט, א סיסטעם, וואו אַלע פאַבריקען און קראָמען זאָלען זיין קהל'שע, נישט קיין פּריוואַטע. עס זאָלען נישט זיין קיינע קאַפּיטאַליסטען און קיינע אַנדערע פּראָפיטמאַכער. אַלץ זאָל געפיהרט ווערען פון קהל און קיינער זאָל נישט קענען רייך ווערען אויף אַנדערע'ס חשבון. אַלזאָ, האָט די רעגירונג דערפאַר שוין פערניכטעט יעדע וויכטיגע פּריוואַט־אונטערנעהמונג, און די וויכטיגע פאַבריקען און קראָמען געהערען אַלע צו איהר, צו דער רעגירונג. דער רעשט־האַנדעל איז הויפּטזעכליך אין די הענט פון קאָאָפּעראַטיווע קלייטען, דאָס הייסט, אויך קהל'שע.

אויב איהר ווילט עפּעס קויפען, מוזט איהר גיין אין א קאָאָפּעראַטיווע קראָם. עס זענען נאָך פערהאַן פּריוואַט־קראָמען, אָבער, נאָר קליינע, זיי ווערען אַזוי געדריקט מיט אָפּצאָהלונגען, און ווייטערע בעליהבתים ווערען אַזוי פערפּאַלגט, אַז זיי געהען שנעל אונטער.

אַלזאָ, דאַרף די רעגירונג האָבען תבואה און אַנדערע דאָרפס־פּראָדוקטען פאַר די דאָזיגע קאָאָפּעראַטיווע קראָמען. ווען אין די קאָאָפּעראַטיוון בעקעריי'ען, למשל, איז נישטאָ קיין ברויט, האָט דער עולם נישט וואָס צו עסען. די אַרבייטער קויפען כמעט בלויז אין די קאָאָפּעראַטיווע געשעפטען. הייסט עס, אַז אפילו די אַרבייטער קענען נישט בעקומען קיין שפּייז.

ווייטער: דער האַנדעל מיט אויסלאַנד איז אַפּסאָלוט אין די הענט פון דער רעגירונג. אַז מען דאַרף קויפען אין אויסלאַנד איינקויפען סחורות — מאַשינען אָדער וויכטיגע אַנדערע זאַכען, מוז זי אַרויספיהרען אַהין איהרע אייגענע פּראָדוקטען. און וואָס קען רוסלאַנד פערקויפען אין אויסלאַנד? הויפּטזעכליך תבואה! זי איז א תבואה־לאַנד, זי האָט נישט קיין ווייץ אָדער קאָרן פאַר אַנדערע לענדער, האָט זי נישט מיט וואָס דאָרטען צו קויפען מאַשינען.

אין פיל ערטער איז אין רוסלאַנד איצט א נויט אין תבואה, ווייל די אייזענבאַהנען טויגען נישט. דער הויפּט־חסרון בעשטעהט אָבער אין דעם, וואָס די פּויערים ווילען זייער תבואה נישט פערקויפען דער רעגירונג פאַר דעם שפּאָט־ביליגען פּרייז, וואָס זי גיט זיי.

און קיין גרעסערען פּרייז וויל זי זיי נישט געבען צוליעב צוויי אורזאַכען: ערשטענס, דאַרף זי האָבען וואָס מעהר געלד אויף צו בויען פאַבריקען, כדי איינצופיהרען וואָס שנעלער א גרויסע סאָציאַליסטישע אינדוסטריע. צווייטענס, ווען זי זאָל פאַר די תבואה צאָהלען א העכערען פּרייז, וועלען דעם אַרבייטערס לעבענס־מיטלען ווערען טייערער, וועלען די רעגירונגס־פאַבריקען איהם מוזען צאָהלען העכערע שכירות. און דער רעזולטאַט מוזט זיין, אַז די אַרטיקלען, וואָס ווערען געמאַכט אין די רוסישע פאַבריקען, וועלען קאָסטען נאָך טייערער (און זיי קאָסטען היינט אויך א סך מעהר, ווי די־זעלבע אַרטיקלען קאָסטען אין אויסלאַנד), און דאָס, הייסט, וואָלט נאָך מעהר פערגרעסערט דעם ברוגז, וואָס די רעגירונג האָט מיט די פּויערים. א חוץ דעם, וואָלט דאָס סתם געווען א שטערונג צו דער ענטוויקלונג פון דער סאָוועטען־רוסישער אינדוסטריע.

די פאַבריקען זענען, ווי געזאָגט, הויפּטזעכליך אין די הענט פון דער רעגירונג, די רעגירונג קען אָבער מיט איהר פאַבריקאַציע זיך נישט ספּראַווען. ערשטענס, האָט זי נישט די מיטלען דערצו. זי איז נישט צו אָרעם. זי האָט נישט קיין קאַפּיטאַל. זי האָט נישט די נויטיגע פאַבריקען, מיט די נויטיגע מאַשינען, מיט די נויטיגע טעכנישע פאַכמענער, מיט די נויטיגע קענטנישען און געניטקייט צו אינדוסטריע. רוסלאַנד איז נישט קיין אינדוסטריעל לאַנד. זי איז נישט ענגלאַנד און נישט דייטשלאַנד. די מאַשינען, וואָס זי האָט יאָ געהאַט פאַר דער מלחמה, זענען פערניכטעט געוואָרען; עהנליכעס איז מיט אַנדערע זאַכען, וואָס מען דאַרף האָבען צו פאַבריקאַציע. און די ענטוויקלונג פון נייע פאַבריקען געהט זעהר לאַנגזאַם. עס פעהלט קאַפּיטאַל און ווען עס וואָלט אפילו יאָ געווען קאַפּיטאַל, קען איבער נאַכט פון א נישט אינדוסטריעלער לאַנד קיין אינדוסטריעלע לאַנד נישט ווערען. רוסלאַנד האָט צו ווייניג אינזשינערען און צו ווייניג גוטע, געניטע פאַבריק־אַרבייטער.

די סאָוועט־רוסישע פאַבריקאַציע איז, אַלזאָ, זעהר שוואַך ענטוויקעלט, און דעריבער איז דער פּרייז פון פאַבריצירטע רוסישע סחורות א סך העכערער, ווי אין אויסלאַנד.

וואָלט מען דאָך בעדאַרפט אימפּאָרטירען א סך סחורה פון אויסלאַנד. איז אָבער דער גאַנצער אויסלענדישער האַנדעל אין די הענט פון דער רעגירונג און די רעגירונג האָט נישט מיט וואָס צו קויפען סחורה אין אויסלאַנד. דאָס ביסעל געלט, וואָס זי בעקומט פאַר דער תבואה, וואָס זי בריינגט אַהין, גיט זי אויס אויף מאַשינערי, און אפילו די תבואה, וואָס זי האָט שוין יאָ פאַר אויסלאַנד, קומט איהר אויך אָן מיט צרות, ווייל דער פּויער וויל דאָס נישט אָפּגעבען פאַר אַזאַ קליינעם פּרייז. מילא, דער אויסלענדישער האַנדעל איז אינגאַנצען ביי דער רעגירונג. פּריוואַט האַנדלען מיט אויס־לאַנד איז אַבסאָלוט אומעגליך. יערענפּאַלס, אונטערדריקט מען און מען פערפּאָלגט די הענדלער אויף אַלערליי אַרטען, און פאַר די תבואה, וואָס זי נעמט ביי דעם פּויער, צווינגט זי איהם צו נעהמען א פערטעל פון דעם מאַרק־פּרייז.

אַז יעצט ער בעקומט פון דער רעגירונג די פערטעל פון דעם אמת'ן פּרייז, וואָס זיין פּרייז איז ווערט, און ער וויל פאַר דעם קויפען אַביסעל זאַלץ, א „היטעל“ צוקער, עטליכע אַרשין סיטץ, אַנ'אַקער־אייזען, א סאַמאָוואַר, א ניי־מאַשין, אָדער אַנדערע פאַבריצירטע אָדער אימפּאָרטירטע אַרטיקלען, מוז ער דערפאַר בעצאָהלען דריי אָדער פיר מאָל אַזוי פיל וויפיל דאָס איז ווערט.

דער סך־הכל איז, אַז פאַר תבואה, וואָס איז ווערט 10 רובל, בעקומט דער פּויער סחורה, וואָס בעטרעפט אין דער אמת'ן נישט מעהר ווי איין רובל. היינט צו וואָס זאָל ער פערקויפען זיין תבואה? בעהאַלט ער דאָס בעסער! האָט די רעגירונג געפּרובט דאָס נעהמען מיט גוואַלד. וועגען פאַר־עקומען בלוטיגע צוזאַמענשטויסען. די פּויערים זענען פערביטערט. אין פיל ערטער האָבען זיי ערמאָרדעט פאַרשטעהער פון די קאָמוניסטען. קומען פאַר קרימינעלע פּראָצעסען, און מען פערורטיילט די שולדיגע צום טויט. ווערט די פערביטערונג נאָך גרעסער.

עס איז, א פערכישופטער קרייז און ס'איז א שרעקליכער יקרות אין אויף ברויט, אין אויף פאַבריצירטע סחורה.

ווז.

Dr. Z. Rakowski
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ניַיער פאָלקסבלאַט

דאָס לאָדזשער לעבען

ניַיער פאָלקסבלאַט

9 מיטוואָך — כז טבת תרפ"ט — יאַנואַר

זון-אויפגאַנג 7.43
זון-אונטערגאַנג 3.43

דער נייער שטאַטישער ביודזשעט

לויט די ציפערן פון מאַגיסטראַט.

(ס) די ביודזשעט־קאָמיסיע ביים שטאָט־ראַט איז צוגעטראָטן שוין צו באַהאַנדלען דעם ביודזשעט אויפ'ן יאָהר 30—1929. אויף דער זיצונג פון דער קאָמיסיע, וועלכע איז פאָרגעקומען מאָנטאָג, האָט דער וויצע־פּרעזידענט וועלינסקי אַלס גענעראַל־רעפערענט פון מאַגיסטראַט געהאַלטען אַ רעדע, אין וועלכער ער האָט אָנגעוויזען אויף די אַלגעמיינע טענדענצען פון דער פינאַנץ־פּאָליטיק, וועלכע דער מאַגיסטראַט האָט זיך אָנגעצייכענט, און שפּעטער זיך בעזונדער אָפּגעשטעלט אויף פּאָזיציעס פון איינצעלנע אָפּטיילונגען, דערהויפּט ווערט פאָרגעשטעלט דער אַדמיניסטראַטיווער ביודזשעט און דער ביודזשעט פון די שטעטישע אונטערנעהמונגען, אַנ'אויסנאַהם איז נאָר די אָפּטיילונג פאַר קאַנאַליזאַציע, ווייל דער מאַגיסטראַט האָט נאָך נישט בעקומען בעשטעטיגט דעם קרעדיטען פון „באַנק גאָספּ. קראַיאָוועגאָ", עווענטועל אויפ'ן אייזלענדישען געלד־מאַרק.

דער שטעטישער ביודזשעט אויפ'ן קומענדיגען יאָהר וועט פאַר 43,032,226 זל. הכנסות, פון דעם — 12,253,640 פון די שטעטישע אונטערנעהמונגען. אויסגאַבען — 41,237,941 פון דעם 12,553,640 אויף די שטעטישע אונטערנעהמונגען.

אַזוי־אַרום וועט זיין אַן איבערשוס פון די הכנסות 2,094,285 זל., פון וועלכע מ'דאַרף נאָך צוראַרעכענען 218,685 זל. אויף אויסצוהאַלטען דאָס אַרעסטביוראָ.

די שטעטישע הכנסות וואַקסען יעדעס יאָהר. הייַיאָהר ווערען זיי פאַרגרעסערט מיט 2,804,501 זל. שטייערען פון שטעטישע אונטערנעהמונגען — 886,246 און 579,799 זל. פון אַנדערע קוועלען.

אין אַלגעמיין האָט זיך דער מאַגיסטראַט בעמיהט איינצוהאַלטען די אויסגאַבען פון פערשידענע אָפּטיילונגען אין די ראַמען פון פאָראַיאָהריגען ביודזשעט מיט קליינע ענדערונגען.

פון די נייע פּאָזיציעס זענען ווערט צו בעצייכענען: 260,000 זל. אין די אויסגאַבען פון שטייער־אָפּטיילונג אויף נייע סעקוועסטראַטאָרען, ווייל ס'דאַרפען איינגעמאָנען ווערען די פעריגע שטייערען פון 1927—1924 י. 611,959 זל. אויף צינזען פאַר דער קורצטערמיניגער הלוואה פון 2 מיליאָן דאָלאַר, וואָס די שטאָט האָט גענומען פאַר אַ יאָהרען; 50,000 זל. אויף צו אָרגאַניזירען אַ שטעטישע הלוואה־קאַסע.

אויף 87,000 זל. וועלען פערגרעסערט ווערען די אויסגאַבען אויף אויסצוהאַלטען קראַנקע אין שפּיטעלער; 80,000 אויף צו היילען נייטיגע קראַנקע; 7,000 זל. אויף אַ סאַנאַרס־בעראַטונגס־שטעלע; 44,188 זל. אויף אַ קינדער־קאָלאָניע אין דעם נייעם שטעטישען גוט ראַדאָגאָשטש.

אינ'ם הייַיאָריגען ביודזשעט ווערט געשאַפען אַ נייער קאָנטראָל־אַמט, וואָס וועט אָפּקאָסטען 29,650 זל. דער אַלגעמיינער בעטראַג פון די סובסידיעס וועט הייַיאָר בעטרעפען 1,547,237 זל. פון דעם וועלען כריסטליכע אינסטיטוציעס בעקומען 1,014,910 זל.; יידישע — 143,500 זל.; דייטשע — 25,000 זל.; און אַלגעמיינע — 131,950 זל.

דער אַלגעמיינער סכום פון די געהעלטער וועט בעטרעפען 1,755,999 זל., די שטייערען וועלבסט־שטענדיגע בעטרעפען 6,585,002 זל. צוגאַבען צו מלוכה־שטייערען — 13,900,000 זל., געמיינדליכע (אַנטייל אין די מלוכה־שטייערען) 3,600,000 זל. אין דורכשניט וועט עס אויסמאַכען 41.50 זל. אויף אַן איינוואוינער; דאַנעגען אויסגאַבען האָט די שטאָט אויף יעדען איינוואוינער 49.50 זל. (ס'ווערט גערעכענט, אַז אין לאָדז וואוינען איצט פערהאַלטען 580,000 איינוואוינער).

אַ טויטער קערפער אָהן פּיס הענגט.

די שרעקליכע טראַגעדיע פון אַ מלחמה־קרבן.

(—) נעכטען אינדערפרי האָט אַן אַרבייטער בעמערקט אויף אַלעי 1 מאַי, נעבען הויז נומער 94, אויפ'ן הויכען קאַשטאַן־בוים הענגען אַ טויטען קערפער אָהן פּיס.

דער אַרבייטער האָט זיך שטאַרק דערשראָקען און באַלד געמאָלדען וועגען זיין שרעקליכער ענט־דעקונג דער פּאָליציי.

אַלע אַרומיגע זענען געווען איבערצייגט, אַז מען האָט דאָ צו טון מיט אַ שרעקליכען פערברעכען.

די ערשטע אויספאָרשונג האָט אָבער פעסט־געשטעלט, אַז דער געהאָנגענער איז דער 42־יעהריגער אינוואַליד הענריק באַרקאָווסקי.

מען האָט ביים זעלבסטמערדער אַ חוץ די פּערזענליכע דאָקומענטען געפונען אַ בריף, אין וועלכען ער ערקלערט, אַז ער נעהמט זיך אַליין דאָס לעבען, וועלכעס איז איהם נמאס, אַז ער וועט צוליב דעם מוזען אַליין „אַרויפקלעטערן" אויף אַ בוים, וואָס עס וועט זיין פאַר איהם נישט לייכט.

די ווייטערדיגע אויספאָרשונג האָט פעסטגעשטעלט, אַז דער זעלבסטמערדער האָט זיך צוריק מיט אַ פּאָר טאָג אַרויסגעצויגען פון זיין צימער אויפ'ן 3־טען שטאָק, אין בענעדיקטאַ 96, וואו ער האָט געוואוינט די לעצטע 3 יאָהר.

דאָס לעבען פון דעם זעלבסטמערדער פון דער צייט אָן, ווען ער איז געקומען פון דער מלחמה איז געווען אַ קייט פון ליידען. זיין יונגע פרוי, וועלכע ער האָט שטאַרק געליבט, האָט נישט געוואָלט לעבען מיט אַ קאַליקע אָהן פּיס. זי האָט איהם פערלאָזט. די ערשטע צייט האָט ער נאָך שטאַרק געליטען אויך מאַטעריעל. צוריק מיט 3 יאָהר האָט ער בעקומען אַן ערלויבניש אויף אַ בודקע מיט פּאַפּיראָסען. ער איז געשטאַנען אויף רוג אַנדזשעיאַ און גדאַנסקאַ. זיין מאַטעריעלע לאַגע האָט זיך פערבעסערט, אָבער די מאָראַלישע ליידען זענען פערבליבען. ביז צום טויט האָט ער זיך נישט געקענט צוגעוואוינען מיט'ן געדאַנק, אַז ער איז אַ קאַליקע, אַז ער האָט פערלוירען ביידע פּיס, און מיט זיי דעם גאַנצען זין פון לעבען.

דער געדאַנק איז איהם געווען אַזוי פּיינליך, אַז ער איז לעצטענס אַריינגעפאַלען אין אַ גערוועזער קראַנקהייט. ער פלעגט טענה'ן, אַז עס וועלען איהם די פּיס נאָך אָנוואַקסען און ער פלעגט שמירען די שטיקלעך פיס מיט עפּעס אַ זאַלב...

דעם טויטען קערפער פון דעם אומגליקליכען אינוואַליד האָט מען אַראָפּגענומען פון בוים און איבערגעפיהרט אין פּראָזעקטאָריום.

עס איז כדאי צו בעמערקען אַז אויף דעם קאַשטאַן־בוים נעבען דעם הויז נומער 94 אַל. 1. מאַי, האָבען פערגאַנגענעם זייער לעבען שוין עטליכע „שטיפקינדער פון'ם לעבען".

דעם בוים האָבען די אַרומיגע איינוואוינער אַ נאָמען געגעבען: „דער בוים פון די געהאָנגענע".

מאַכט דאָס חסיד'ל בים־באָם!

מיידעלע, מיידעלע ביזט מיר געפעלען! כ'וועל דיר קויפען אַ שנירעל קרעלען.

נעכטען איז אין לאָדזשער קריין־געריכט איינגעפלאָסען אַן אָנקלאָגע פון אַ געוויסער מאַריאַננאַ אַלטשיק, 20 יאָהר אַלט, געגען אַ היגער חסידישען יונג ב., וואָס וואוינט אויף קילינסקי גאַס — וועגען אַלימענטען.

אין דער אָנקלאָגע דערצעהלט מאַריאַננאַ פאָלגענדע געשיכטע: מיט פינף יאָהר צוריק איז זי אָנגעקומען אַלס דינסטמיידעל צום אָנגעוועהענעם חסיד'ישען ב. אָנגעוועזען וואָרט אַ געוויסע צייט, האָט ה' ב. אַ מאַן פון אַ פרוי און אַ טאַטע פון קינדער אָנגעהויבען צוצושטעלען צו איהר מיט פערשידענע פאָרשלאָגען. מאַריאַננאַ האָט אַ ערנסטע קאַטעגאָרישע אָפּגעוואָרפען. דאַ האָט ה' ב. איהר צוגעזאָגט געלד און מתנות, און אַזוי אומער פּאָהרען מיידעל, האָט זי זיך געלאָזט נאָכ־רעדען און ס'האָט נישט לאַנג געדויערט ביז מאַריאַננאַ האָט דערפיהלט, אַז זי ווערט אַ מוטער. זי האָט דאָס דערצעהלט איהר בעל־הבית, און גלייכצייטיג איהר „מאַן", יענער האָט מיט אַלע מיטלען זי געפרובט פטור צו ווערען, אָבער מאַריאַננאַ האָט זיך נישט געלאָזען. ב. האָט געמוזט שווייגען און פון צייט צו צייט איהר געגעבען צו פיסלעך געלד. מאַריאַננאַ איז איבערגעקומען דעם קימפּעט און אַ היגען קימפּעטאָרין־קליניק און געבוירען אַ יונגעל. זי איז מיט דעם ילד געלייך פון דער קליניק אַוועק צו ה' ב. אין הויז, דאָרט האָט מען זי נישט געוואָלט אַריינלאָזען, ס'איז געקומען צו אַ גרויסען סקאַנדאַל, וועלכער איז איינגעשטילט געוואָרען דורך דעם, וואָס ה' ב. האָט מאַריאַננאַ'ן געגעבען אַ גרעסערע סומע געלד, וואָס זאָל סטייען אויף אַ לענגערע צייט אויסצוהאַלטען דאָס קינד.

פּינקטליך איז געקומען דער פּאַלעסטינאַ־פּיבער, און ב. האָט אַלץ פערקויפט אין לאָדז, גענומען זיין הויזגעזינד און אַוועקגעפאָהרען קיין ארץ ישראל.

דאָרט איז ער געווען עטליכע יאָהר און בסך־הכל איז איהם נישט געגאַנגען אויף פּינגעלריג. ווייל ער האָט געמוזט צוזאַמען מיט זיין בני־בית צוריקקומען קיין לאָדז.

דערווייל האָט זיך אַ מעשה, אַז ב. האָט אַ שאַרפען סכסוך מיט זיינס אַנ'איינגער שוועסטער וועגען אַ ירושה. שוין געווען וועגען דעם שיום־געריכטען, דין־תורות, אָבער דער ענין איז ער־היום נאָך נישט ערלעדיגט געוואָרען. ב'ס שוועסטער האָט געוואוסט וועגען דער גאַנצער געשיכטע מיט מאַריאַננאַ'ן און זי האָט בעשלאָסען זיך נוקם צו זיין אין איהר ברודער, האָט זי מאַריאַננאַ איבערגערעדט איהר שמעלקיען, ברודער, האָט זי אַופגעזוכט מאַריאַננאַ'ן לעצטענס, מאַריאַננאַ האָט זיך מיט דער ידיעה דערפרעהט און איז אַוועק צו ה' ב. איהם אָפּגעבען אַ גרוס פון זיין 4־יעהריגען יונגעלע.

דעם בעל־דבר איז פינסטער געוואָרען פאַר די אויגען און ער האָט ווידער געוואָלט זי אָפּ־פטר'ן מיט עפּעס געלד, מאַריאַננאַ האָט אָבער דאָס מאָל היטער זיך געהאַט די פּלייצעס פון ב'ס שוועסטער און זי האָט פערלאַנגט, אַז ב. זאָל איהר נאָך דאַנטירען, אויף אַ מאָל דאָס קינד אין פער־לויף פון עטליכע יאָהר.

ב. האָט נישט געקענט נאָכקומען דעם פערלאַנג פון דעם אָביעקט פון זיין „נאַרישקייט" און האָט געמוזט אָפּזאָגען איהר פערלאַנג.

היינטיגע וואָך איז וועגען דעם ענין געקומען צו אַ גרויסע סקאַנדאַל ביי ב. אין דער וואוינונג. ב.'ס כרוי האָט מאַריאַננאַ'ן אַרויסגעוואָרפען און זי האָט ווידער נעכטען אַריינגעגעבען אין קריידגעריכט אַנ'אָנקלאַגע געגען ה' ב. אויף אַלימענטען.

אַ דעלעגאַציע פון טושין

זאָגט, אַז די מעשה־מיסבראַוכען — איז לא היה ולא נברא.

(—) נעכטען האָט זיך אין דער לאָדזשער וואָיעוואָדזשטווע געמעלדעט אַ דעלעגאַציע פון דער שטאָט טושין. די דעלעגאַציע איז בעשטאַנען פון 11 פּערזאָן, יודען און קריסטען, מיט'ן אָרטיגען רב, און דער קריסטליכער ר"ר מישקאָווסקי בראש.

די דעלעגאַציע איז אויפגענומען געוואָרען דורך דעם וואָיעוואָדע ה' יאַשטשאָלט און האָט ווייטערע אויפקלערונגען האָבען די פאָרשטעהער פון דער שטאָט טושין אָנגעוויזען, אַז די שטעטישע ווירט־שאַפט ווערט געפיהרט אויפ'ן בעסטען אופן, און אַז דער אָרטיגער בירגערמייסטער ראַטאַיטשיק, פיהרט די אַרבייטען אין די שטעטישע אינסטיטוציעס צום וואויל פון דער גאַנצער בעפעלקערונג!

צום סוף האָט די דעלעגאַציע נאָך ערקלערט, אַז אַלע אָנקלאַגעס כּלפּי דעם פלעצער־פערקויף אין טושין, וועגען אַ ריי גאַרטישע אָדער ממשלה־בויהער און היזער־באַו אין טושין, זענען נישט בעגרינדעט און זענען רייקטירט פון פּערזענליכע מאָטיווען.

דער וואָיעוואָדע האָט צוגעזאָגט דער דעלעגאַציע, זיך מיט די ענינים צו פעראינטערעסירען.

און די צווייטע דעלעגאַציע...

(ה) ווי מיר האָבען שוין מיטגעטיילט, איז אַ דעלעגאַציע פון טושינער איינוואוינער, מיט רעפּ. שטשערקאָווסקי בראש געווען ביים לאָדזשער וואָיעוואָדע, און איהם איבערגעגעבען אַ רייהע פאַקטען וועגען מיסבראַוכען, וואָס זענען געמאַכט געוואָרען דורך די מיטגלידער פון מאַגיסטראַט און שטאָט־ראַט ביים פאַרצעלירען דעם טושינער וואַלד.

דער לאָדזשער וואָיעוואָדע האָט איצט דעם גאַנצע ענין איבערגעשיקט דער שטעטישער סטאַראָסטווא, וועלכער האָט בעשטימט אַ ספּעציעלער קאָמיסיע דעם ענין אויסצופאָרשען.

פון אַ צעלולאָיד־קלעפּעל איז פערברוגט געוואָרען אַ קינד.

אויף דאָמבראָווסקאַ 25 האָט זיך מיט אַ צעלולאָיד־קלעפּעל געשפּילט דער קליינער זיגמונט. אין אַ געוויסען מאָמענט האָט זיך דאָס קינד געפונען נאָהענט פון'ם אויווען. פּלוצים זיך צעלולאָיד זעהר שנעל אָן. פון'ם אויוון האָט זיך אָנגעצונדען דאָס קלעפּעל און געפאַלען די קליידלעך אויפ'ן קינד. ווען די מוטער איז, אויפ'ן געשריי פון'ם קינד, אַריין אין צימער איז איהר געלונגען צו לעשען די ברענענדע קליידער — דאָס קינד איינגעהילט אין פלאַמען.

מען האָט דאָס שווער אָפּגעבריהטע אומגליקליכע קינד אין אַ שווערען צושטאַנד אָפּגעפיהרט אין שפּיטאָל פון אנבען מאַריאַ.

ביטעס וועגען פּאַטענטען.

(2) ווי מיר דערוויסען זיך פון מאַסגעבענדע קוועלען, האָט דאָס פינאַנץ מיניסטעריום בעפולמעכטיגט די פינאַנץ קאַמער אין לאָדז אָפּצוזאָגען אָדער נאָכצוקומען די ביטעס פון פּאַטענטען וועגען אריבערפיהרען פון איין קאַטעגאָריע פּאַטענט אויף אַ אַנדערער: די פינאַנץ־קאַמער האָט אויך דאָס רעכט איינגאַנצען צו בעפרייען פון אויסקויפען אַ פּאַטענט פון 4. קאַטעגאָריע, בעזונדערס אָרימע שטייער־צאָהלער, אין די פאַלען, ווען ס'וועט אָהן ספק פעסטגעשטעלט ווערען, אַז דאָס אויסקויפען אַ פּאַטענט בעדראָהט זיין עקזיסטענץ.

וויצע־פּרעזידענט ראַפּאַלסקי איז ערנסט קראַנק.

(ה) מיט צוויי טאָג צוריק איז ערנסט קראַנק געוואָרען דער וויצע־פּרעזידענט ראַפּאַלסקי. זיינע פונקציעס וועט אין דער צייט פון זיין קראַנקהייט אויספיהרען פּרעזידענט ושעמיענצקי.

קאַנדידאַטען־ליסטען

פון גרויס־אינדוסטריעלער און פאַבריקאַנטען־פערבאַנד.

(2) דער גרויס־אינדוסטריעלער־פערבאַנד פון טעקסטיל־פאַבריקאַנטען און דער פאַבריקאַנטען־פעראיין אויף זאַכאָדניאַ 68 האָבען איבערגעשיקט אין אַרבייטס־מיניסטעריום זייערע קאַנדידאַטען־ליסטעס אַלס לאַווניקעס אין די אַרבייטס־געריכטען.

אַ פּאָליטישער פּראָצעס.

(2) אין דעם טאָג פון לעגיאָניסטען־צוזאַמענפאָהר אין ווילנע זענען קיין לאָדז געקומען די קאָמוניסטישע דעפּוטאַטען ראַשיאַק און ביטנער און אָפּגעהאַלטען אַ מיטינג אויף וואָדני רינעק.

בעת דעם דאָזיגען מיטינג האָבען אַגענטען פון דער אויספאָרשונגס־פּאָליציי אַרעסטירט די 2 יונגעלייט אהרן שפּיצבערג און שאול זאַנד.

ביידע אַרעסטירטע זענען בעשולדיגט געהערען און געהערען צו דער קאָמוניסטישער אָרגאַניזאַציע, און פיהרען אַנטי־מלוכה'שע פּראָפּאַגאַנדע. נעכטען איז אין קריין־געריכט פאָרגעקומען זייער פּראָצעס, און דאָס געריכט האָט פערמשפט אהרן שפּיצבערג אויף 4 יאָהר שווערע טורמע, און שאול זאַנד אויף 1 יאָהר מיט 6 חדשים טורמע.

פערוואונדעט ביי דער אַרבייט.

(2) אין שמידט'ס פאַבריק איז ביי דער אַרבייט שווער פערוואונדעט געוואָרען די אַרבייטערין זאַלמאַ טענעמאַן פון בושאָסקאַ 9.

אַפּטייקען

היינטיגע נאַכט־דיזשורען.

(2) פּאַוולאָווסקי (פּיעטריקאָווער 307), ס. האַמבורג (גליבנאַ 50), גלוכאָווסקי (נאַרוטאָוויטש 4), סיטקעוויטש (קאָפּערניק 26), בערעגאַ (פּאָמאַרסקאַ 4), פּאָסאַש (פּלאַץ קאָשטשעלני 10).

אַרבייטער דעמאָנסטרירען פאַרן פּאַביאַניצער מאַגיסטראַט.

(2) בשעתו האָט דער פּאַביאַניצער שטאָט־ראַט בעשלאָסען אויסצוצאָהלען די 13־טע פּענסיע די אָנגעשטעלטע און אַרבייטער, וועלכע האָבען געאַרבייט אין מאַגיסטראַט דעם 1. דעצעמבער ד.י. די אַרבייטער זענען נישט געבליבען צופרידען מיט דעם בעשלוס און פאָדערן, אַז אַלע אַרבייטער זאָלען בעקומען די גראַטיפיקאַציע. צוליב דעם קומען פאַר יעדען טאָג פאַר'ן פּאַביאַניצער מאַגיסטראַט דעמאָנסטראַציעס פון אַרבייטער, וועלכע פערלאַנגען ענטגילטיג צו ערלעדיגען דעם ענין.

רעפארמען און אינאוואציעס
אין דעם געריכטס-וועזען.

די פאראָרדנונגען פון מלוכה-פרעזידענט און יוסטיץ-מיניסטער וועגען געריכטס וועזען, וועלכע האבען געדאַרפט פערעפנטליכט ווערן, גאנץ בענדיג דעם 1-טען יאנואר 1929, זענען גוגע אויסשליסליך נאָר דער אינערליכער אָרגאַניזאַציע און צוזאַמענשטעל פון געריכטס-אפאראט.

דאַגעגען, די סאַנקציאָנעלע און פּראָצעדורע זייטען פון דער געריכטס-פּראַקטיק בלייבען פאָרלויפיג, ווי געווען אין דעריבער טאָקע האָט דער גאַנצער ענין, צוליב וועלכען עס איז שוין צווישען דער רעגירונג און די געזעצגעבערישע איינריכטונגען אזוי פיל ביז בלוט פערגאָסען געוואָרען, און ס'וועט וואַהרשיינליך נאָך מעהר פערגאָסען ווערען. פאַר דער ברייטער עפענטליכקייט איינגענטליך נישט קיין בעזונדערן אינטערעס.

פונדעסטוועגען איז כדאי אויספיהרליכער זיך אָפּצושטעלען אויף איינינגע רעפאָרמען און אי אָ-וואַציעס, וועלכע די נייע געזעצען געהן איינפיהרען אויפ'ן געביט פון דער געריכטס טעטיגקייט.

קודם כל וועגען די פערשידענע טיפען פון געריכטען.

די דערמאָנטע פאַראָרדנונגען ריהרען איבער-הויפּט נישט אָן די קלאַסיפיקאַציע פון די העכערע געריכטס אינסטאַנצען; געענדערט ווערען נאָר אין דעם מיט בלויז די ביז איצטיגע פרידענס-געריכטען, וועלכע ווערען פערוואַנדעלט אין אַ. ג. שטעטישע געריכטען (סאָנדי גראָדזקיע).

די געענדערטע שטעטישע געריכטען געהמען איבער די זעלבע קאָמפּעטענץ פון די געוועזענע פרידענס-געריכטען.

א חוץ די שוין פאַרהאַנענע געריכטען ווערט אָרגאַניזירט אַ נייער טיפ פרידענס געריכטען, וועלכע וועלען זיין בערופען צו ערלעדיגען קליינע סכסוכים און געלד-פּרעטענציעס ביז 200 זלאָטעס. פון דער קאָמפּעטענץ פון די פּראָיעקטירטע פרידענס געריכטען זענען אויסגעשלאָסען ענינים, וועלכע שטיצען זיך אויף וועקסלען, טשעקען און ווערט-פאפירען, ווי אויך זאַכליכע בעווייזען.

דאָסגלייכען זענען די זעלבע פרידענס-געריכטען נישט בערופען צו משפט'ען סכסוכים, אין וועלכע ס'האַנדעלט זיך וועגען אייגענטום-רעכט פון אומבעוועגליכע גיטער, אָדער, וועלכע זענען געווענדען קעגען מלוכה-אוצר, עווענטועל אַנדערע עפענטליך-רעכטליכע אינסטיטוציעס.

נישט קוקענדיג דערויף, וואָס די פרידענס-געריכטען זענען בערופען צו משפט'ען סכסוכים וועלכע שטייגען נישט איבער די סומע פון העכסטענס 200 זל., פונדעסטוועגען קאָנען די פער-אינטערעסירטע צדדים פאַר די דאָזיגע געריכטען שליסען צווישען זיך גוטווילינג פערשטענדיגונגס-אָפּמאַכען אין אַלערליי פערמעגענס-סכסוכים ביז 1000 זל. א חוץ אין אַזעלכע פאַלען, וואו מען דאַרף זיך אומבעדינגט פערופען אויף אַ רעיעני-סטאַלען אַקט אָדער ס'ריהרט אָן די פּרינציפּען פון אייגענטום-רעכט אויף אומבעוועגליכע גיטער. אויף די אַרויסגעטראָגענע דורך די זעלבע געריכטען אורטיילען און דעציזיעס קאָנען די פער אינטערעסירטע צדדים דערלאַנגען אַפּעלאַציעס אין די שטעטישע געריכטען, וועלכע ערלעדיגען אַזעלכע ענינים ענדגילטיג.

דער ריכטער-עלעמענט פון דאָזיגען טיפּ געריכטען איז נישט ווי אין די איבעריגע געריכטס-אינסטאַנצען אַ נאָמינירטער נאָר אַ'אויסגעוועהלטער דורך דער בעפעלקערונג.

א חוץ די נויטיגע מאָראַלישע קוואַליפיקאַציעס, דאַרף אַזאַ ריכטער אַלט זיין מינדעסטענס 30 יאָהר, וואוינען כאָטש 1 יאָהר אויפ'ן שטח פון זעלבען געריכטס-בעצירק און בעזיצען ווייניגסטענס 6 קלאַסען שול-בילדונג.

קיין גאַזשע בעקומען די פרידענס-ריכטער נישט, קוים זענען זיי אָבער יאָ אָנגעוויזען אויף זייערע פערדינסטען, האָבען זיי דאָס רעכט אויף אַנ'ענטשפּרעכענדער ענטשעדיגונג פאַר דער פערלוירענער אַרבייטס-צייט ביים אויספיהרען זייערע ריכטערישע פליכטען.

די קאַדענץ פון אַ געוועהלטען פרידענס-ריכטער דויערט 5 יאָהר.

אין פּרט פון פעראַנטוואָרטליכקייט פאַר דער האַלטונג און אויספיהרונג אין געריכט בעת אַ פער-האַנדלונג איז אינטערעסאַנט אָנצעווייזען אויפ'ן ערשטען און צווייטען פּונקט פון אַרט. 61 פון דער פאַראָרדנונג פון מלוכה פּרעזידענט וועגען דער אָר-גאַניזאַציע פון די אַלג. געריכטען.

לויט די ציטירטע 2 פּונקטען איז דער פאָר-זיצענדער פון געריכט בערעכטיגט צו בעשטראָפען אַ שולדיגען אין אַ נישט פּאַסיגער אויפפיהרונג, אָדער בעליידיגונג מיט אַרעסט ביז דריי טעג אָדער מיט אַ געלט-שטראָף אין דער הויך פון 300 זל. און נישט בלויז דעמאָלט, ווען די בעליידי-גונג איז געריכטעט אויף דעם אַדרעס פון געריכט אָדער ריכטער, נאָר אויך, ווען זי טרעפט וועמען ס'איז פון די אַנדערע אָנטיילנעמענדע אין פּראָצעס פּערזאָנען. פערשטעהט זיך, אַז אַזאַ שאַרפע סאַנקציע קאָן אַנגעוואָנדען ווערען נאָר אין דעם פאַל, ווען די בעליידיגונג קומט פאָר בעת אַ געריכטס פערהאַנדלונג אָדער אין דער צייט פון אויספיהרען אַנ'אַנדערע געריכטס-פונקציע.

אַזעלכע אָרדנונגס-שטראָפען ווערען מאָמענטאַל אויסגעפיהרט.

וויכטיג איז אויך צו דערמאָנען די אינסטי-טוציע פון א. ג. געשוואוירענע, וועלכע די זעלבע פאַראָרדנונג פיהרט איין אין די געריכטען אויך אויפ'ן שטח פון די געביטען, וואו אַזאַ איינריכ-טונג איז דער געריכטס-פּראַקטיק ביז אַהער נישט געווען בעקאַנט.

הגם די רעאַליזאַציע פון דער אינסטיטוציע געשוואוירענע וואַרט נאָך אויף דער פערעפענט-ליכונג פון געגויע אויספיהר תקנות און איז דערי-בער דערוויייל נאָך נישט אַקטועל, דאַרף מען זיך דאָך אָפּשטעלען אויף איינינגע זעהר כאַראַקטעריס-טישע בעדינגונגען, וועלכע ס'זעהט פאַר די וואַהל-אָרדינאַציע.

קודם כל, שליסט דער אַרטיקעל 214 אויס די פרויען פון די רעכט זיך צו בעטייליגען אין אָרעאָפּאַג פון די געשוואוירענע אַזוי, אַז אַ גע-שוואוירענער קאָן נאָר זיין אַ פולרעכטינער און אומבעפלעקטער מאַנספּערזאָן, וועלכער איז נישט יונגער פון 30 און נישט עלטער פון 70 יאָהר און וועלכער וואוינט שוין מינדעסטענס צוויי יאָהר אויפ'ן שטח פון דערזעלבער געמיינדע, אַ חוץ דעם מוז אַ געשוואוירענער אומבעדינגט פערשטעהן פּויליש און אויך קענען לעזען און שרייבען, אָבער שוין נישט דוקא אויף פּויליש.

דאָס גלייכען קאָנען נישט אויסגעקליבען ווע-רען אַלס געשוואוירענע פּערזאָנען, וועלכע לעבען פון עפענטליכער אונטערשטיצונג אָדער פון פרויען האַנדעל, גייסטליכע פון אַלע רעליגיעס, מיליטער פּערזאָנען אין אַקטיווען דינסט, און פּערזאָנען וועלכע זענען צוליב זייערע קערפּערליכע אָדער גייסטיגע דעפעקטען נישט פעהיג אויסצופיהרען די פליכטען פון אַ געשוואוירענעם.

פּונקט ווי די פרידענס-ריכטער זענען אויך די געשוואוירענע טעטיג אָהן גאַזשע. זיי האָבען אָבער אויך פּונקט, ווי די ערשטע, די זעלבע רעכט אויף אַנ'ענטשעדיגונג פאַר דער פערלוירע-נער אַרבייטס צייט און געמאַכטע קאָסטען פער-שטעהט זיך, אַז נאָר אויף אַזוי פיל, אויף וויפיל זיי נויטיגען זיך פאַקטיש אין אַזאַ פּעניגיטיגונג.

דאָס געריכט קאָן אויך בעשטראָפען מיט 1000 גילדען אַ געשוואוירענעם, וועלכער טראָגט דער דערהאַלטענער אויפפאָדערונג שטעלט זיך נישט אין געריכט אָהן בערעכטיגטע מאָטיווען.

צווישען די דאָזיגע פאַראָרדנונגען וועלכע ס'האָט סוף יאָהר פערעפענטליכט דער יוסטיץ-מיניסטער אין שייכות מיט'ן רעאָרגאַניזירען דאָס געריכטס וועזען לויט'ן נייעם מוסטער האָבען אַ בעזונדער וויכטיגע בעדייטונג די פאַראָרדנונגען וועגען רעגולירען די פראַגע פון געשוואוירענע איבערזעצער נישט בלויז פאַר דער ענגער געריכטס-אַרבייט, נאָר אויך פאַר'ן פּריוואַטען געברויך.

י. אינפעלד.

שטיצט „אוזדראָוויסקא“.
היינט — אַנ'„אררט“-פאָרשטעלונג אין פילהאַרמאָניע.

ווער קען נישט אין לאָדז די פּאָפּולערע געזעלשאַפט „אוזדראָוויסקא“? הונדערטער און טויזענטער יודישע קראַנקע ווערען יאָהר-יעהרליך געהאָלפען מיט דער הילף פון „אוזדראָוויסקא“.

שטיל און בעשיידען אַרבייטען די טוער און דער ראָזינער געזעלשאַפט, און זיי טוען אַ נוצליכע אַרבייט. אין דער קליינער קאַנצעלאַריע פון „אוז-דראָוויסקא“ אויף ציגעלניאַנע 57, קערען טאָג-טעגליך פערשריבען קראַנקע און שוואַכע, מענער און פרויען, וועלכע האָפען, אַז נאָר „אוזדראָוויסקא“ קען זיי ערטיילען די נויטיגע הילף.

און „אוזדראָוויסקא“ העלפט טאַקע. אין דער קאָלאָניע ביי קאָלי קורירען זיך אַ גאַנץ יאָהר קראַנקע מענער און פרויען. דאָרט געפינען זיך די פּאַציענטען אונטער דער ליבענסווירדיגער אויפזיכט פון ראָקטוירים-ספּעציאַליסטען און קראַנקען שוועסטערן. וועלטען, וואָס פאַר אַ אינסטיטוציע טוט אין לאָדז אויף אַזוי פיל, ווי „אוזדראָוויסקא“, און דאָס — אָהן געשריי און געפּילדער.

ס'איז דעריבער כדאי אַז יעדער זאָל שטיצען „אוזדראָוויסקא“ ווי-אַ-לי נאָר און מיט וואָס ער קען.

היינט אָרדענט אָן „אוזדראָוויסקא“ אַ פאָר-שטעלונג אין פילהאַרמאָניע'זאַל מיט'ן אָנטייל פון די בעקאַנטע און בעליבטע „אררט“-אַרטיסטען.

ווער וועט דאָס נישט אויסנוצען אָט די גע-לעגענהייט צו פעראייניגען דאָס נוצליכע מיט'ן אָנ-גענעהמען: צו שטיצען „אוזדראָוויסקא“ און פאַר-ווייַלען זיך צוזאַמען מיט דער פרעהליכער קאָמ-פּאַניע „אררט“-אַרטיסטען?

דער מאָדערנער דאַווענער.
(צום היינטיגען וואָרט-קאָנצערט אין „אררט“).

אין דער פּרעסע – סיי אין דער יודישער און סיי אין דער נישט יודישער – האָט מען פיל געשריבען וועגען גראָסבאַרד'ן אַלס זעלטענעם רע-ציטאַטאָר. קיינער האָט אָבער נאָך קיין מאָל נישט גערעדט וועגען זיינע בעזונדערע גרויסע פערדינס-טען פאַר דער יודישער ליטעראַטור, וואָס זענען געבונדען מיט זיינע פאָרלעזונגען. איך מיין דאָ די וועלטען-צוזאַמענפליכע קאָמענטירונג, וואָס ער גיט צו יעדערער פון זיינע פאָרגעלעזענע זאַכען דורך זיין טיפען אַריינדרינגען אין זייער נשמה און דורך אויסגעפינען זייער אמת'ן כּח.

דאָ ווערט גראָסבאַרט אין פילען זין פון וואָרט אַ שותּף צו די זאַכען, וואָס ער לעזט עפענטליך פאָר.

דאָ ווערט ער אַ טייל פון'ם אויטאָר און דעקט ממש אויף די אורשפּרונגליכע גאַנצקייט פון'ם גע-שילדערטען כּים אָדער טיפּען.

און אויב אין דער געגעבענער ליטעראַרישער זאַך האָט דער אויטאָר אַריינגעלייגט האַרץ און גע-פיהלען, ווי אין אַ תּפלה, איז ווערט גראָסבאַרט ביים פאָרלעזען זי יענער שליח ציבור, דורך וועל-כען די גאַנצע טיפקייט פון אָט די געפיהלען ווע-רען דערגרייכליך און געהן איבער צום עולם-צו-הערער.

פּונקט ווי אַ מאָל אַ זעלטענער חזן פלעגט אָהן זייטיגע קאָמענטאַריעס נאָר מיט ריינעם צו-מרעפּליכען געזאַנג, ענטפּלעקען פאַר'ן עולם אַלע טיפסטע וויבּרירונגען פון דער תּפלה, אַזוי ענט-פּלעקט גראָסבאַרט אַלע טיפע ווינקעלעך פון דער ליטעראַרישער זאַך, וואָס ער לעזט פאָר בלויז מיט דער עמאָציאָנעלער קראַפט פון'ם געפינענעם הויפּט טאָן.

איך וואָלט דעריבער זאָגען: גראָסבאָרט איז דער מאָדערנער חזן פון דער מאָדערנער יודישער ליטעראַטור.

נעהמט הערען גראָסבאַרט'ן – פאַר אייך ווע-לען זיך ענטפּלעקען נייע טיפקייטען אין דער יו-דישער ליטעראַטור. איהר וועט זי אָנהויבען אויס'ס ניי ליב האָבען און אויפסניי לייענען.

געהט הערען, ווי גראָסבאַרט דאַווענט די יו-דישע ליטעראַטור. דוד בערגעלסאָן.

א טעות-הדפוס.

(־) אין אונזער נעכטיגער נומער זענען געווען די שווינדלערישע מאַניפּולאַציעס פון אַ געוויסען אַס-טראָהיען, האָבען מיר געשריבען, אַז ביי דער פירמע שעראַקאָווסקי איז פּראָטעסטירט געוואָרען אַנ'אַקצעפּט אויף 5309 דאָלאַר, אין אמת'ן האָט זיך אויף 53 דאָלאַר מיט 9 סענט.

די שאַצעווס בלייבען דיזעלבע ביז סוף יאָהר.

(ה) ווי מיר דערוויסען זיך, האָט די לאָדזער פינאַנץ-קאָמער בעקומען אַ צירקולאַר פון פינאַנץ מיניסטעריום, לויט וועלכען די מיטגלידער פון די שאַצונגס- און אַפּעלאַציע-קאָמיסיע פון פערמעגענס-שטייער וועלען ווייטער האַלטען זייערע מאַנדאַטען ביז'ן סוף פון היינטיגען יאָהר.

רעגיסטראַציע פון לאָדזער איינוואוינער.

(ב) אין מיטען חודש פעברואַר וועט אין לאָדז פאָרקומען אַנ'אַלגעמיינע רעגיסטראַציע פון די לאָדזער איינוואוינער. די אַקציע וועט אָרגאַניזירען די מעלדונגס-אָבטיילונג ביים אָרטיגען-ביוראָ און וועט אָרגאַנעפיהרט ווערען אויף דעם אופן, אַז יעדער פאַמיליען-קאָפּ וועט אויספילען אַ צירקולאַר, וועלכען דער הויזוועכטער וועט איבערשיקען דער מעלדונגס-ביוראָ.

טערמין פון די נייע וואַהלען אין דער קראַנקען-קאַסע.

(ה) געכטען איז אָנגעקומען אַ טעלעפאָנאָגראַם פון אַרבייטס-מיניסטער, אַז קיין לאָדז קומט דער פערשטעהער פון מיניסטעריום וועגען פעסטשטעלען צוזאַמען מיט דער פערוואַלטונג פון דער קראַנקען-קאַסע דעם טערמין פון די נייע וואַהלען.

Dr. med. STUPEL
.12 Szkolna 12.
ספעציאַליסט פאַר הויט-, ווענעריש און ווענערישע קראַנקהייטען, פּאָקען - אַדערן, לישאַי און ראַק, רענטגען-שטראַהלען און קוואַרץ-ליכט, עלעקטראָ-טעראַפּיע.
נעמט אָן פון 6 ביז 9 פון אָוונט.

אָפּגעשטעלט דאָס אָננעהמען טעלעפאָן-אַבאָנענטען.

(—) די לאָדזער טעלעפאָן-סטאַנציע האָט שוין 7987 אַפּאַראַטען. דאָס איז כמעט די העכסטע צאָהל, וואָס די טעלעפאָן-סטאַנציע קען בעדינען, און די האָט דערפאַר אויפגעהערט אָננעהמען נייע אַבאָנענטען.

הגם ס'זענען דאָ פאַרהאַנען אויף איינצעלנע גאַסען פרייע אַפּאַראַטען, וועלען אָבער קיין נייע אַבאָנענטען נישט אָנגענומען ווערען ביז ס'וועט אייגעריכטעט ווערען די נייע אויטאָמאַטישע סטאַנציע.

איצט האָפט מען שוין אָן צו מוישען די אַלטע אַפּאַראַטען אויף אויטאָמאַטישע, אַזוי אַז ביז די נייע סטאַנציע וועט אָנהויבען פונקציאָנירען וועלען שוין אין איהר עקזיסטירען אַלע 8.000 אַפּאַראַטען.

די קללה פון דער געגענוואַרטיגער בעל-הבית'טע איז דאָס שפּאָרען. די פערדינסטען ביי די היינטיגע שווערע צייטען קלעקען נישט אויף אַלץ, וואָס מען ברויך און מוז זיך פון אַ סך זאַכען אָפּזאָגען, אָפּשפּאָרען פון'ם מויל און שפּאָרען וואו מען אָבער אַ מאָל, אַז עס זאָל זיך נישט אַרויסגעבן אויפ'ן געוויר.

צו הילף דער בעל-הביתטע איז געקומען די פאַבריק „אַטאַראַ“, וועלכע אַרבייט אויס פּלאַי-צעק-פּעטעס וואָס קען לויט דער מיינונג פון בעד-וואוסטע כעמיקער און דאָקטוירים, וועלכע האָבען געפּרובט דעם צוזאַמענשטעל פון דעם פּעטעס, אינגאַנצען פערפייטען נאַטירליכע פּוטער.

דאָס פּלאַנצען-פּעטעס פון דער פאַבריק „אַטאַראַ“ איז צוליב איהרע גרויסע מעלות בעד-קאַנטען געוואָרען מיט נאָלרענע מעדאַלען און פער-שידענע פּריזען אויף פיל אויסשטעלונגען און פּער-שידענע לענדער פון אייראָפּע. (*

פאַר בעצאָהלען ארעכנונג אין אַ רעסטאָראַן מיט פרעמד געלד
6 וואָכען טורמע.

דאָס פריידענס-געריכט האָט בעשטראָפט דעם פּראָצעס געגען דעם אינקאַסענט טאַטאַש סמיקאַלסקי, וועלכער האָט בעצאָהלט אַ רעכנונג אין רע-סטאָראַן מיט איינקאַסירטע 150 זלאָטעס.

דאָס געריכט האָט סמיקאַלסקין פערשפּעט אויף 6 וואָכען טורמע.

10-יעהריגער יובל
פון דער יודישער אַרבייטער-פּרעסע אין פּוילען.

דעם חודש איז געוואָרען 10 יאָהר זייט עס עקזיסטירט לעגאַל די יודישע אַרבייטער-פּרעסע אין פּוילען. די יודישע אַרבייטערשאַפט אין לאָדז גרייט זיך צו פייערען דעם דאָזיגען יובל אויף אַ נאָר אימפּאָזאַנטען אופן.

שבת דעם 12 ד. ח. ווערט אין זאַל „פילהאַרמאָניע“ איינגעאָרדענט אַ גרויסע פּרעסע-אַקאַדעמיע א.ד.ס. „10 יאָהר אַרבייטער-צייטונג“, „אַ יאָהר לאָדזער אַרבייטער“. אויף דער אַקאַדעמיע נעהמען אָנטייל די וואַרשעווער ראַטמענער לעז און בוקסבוים, דאָקטאָר ערליכמאַן, בראָנר, סטאָלאַר-סקי, דאָקטאָר ציטראָנאָווסקי, די אַרטיסטען פון „אררט“ און אַנד.

מאַסקען-באַל לטובת „קאַטאָנובקע“.

אויף דעם 19 ד.ח. גרייט זיך אַ גרויסער מאַסקען-באַל לטובת דעם שפּיטאָל „קאָטאָנובקא“. סיי דער ציל, סיי די פאָרפּריען וועלכע עס גרייט צו דער באַל-קאָמיטעט פאַר די געסט וועט געוויס צוציהען אויף דעם אַיספּרעזע אַ גרויסען עולם.

פאריז! איידער דאס געלד קומט צו אונז*)

— פון —

נ. פראנק.

איצט דארף מען בעווייזן די מטבע פון יעדן פרעם, פון מאטעריאל און זי מוסטן. נאכ־דעם, ווי זי ווערט [illegible] א עמט ביי רייט אין א פערמאכט קעסטעלע, ווערט זי אריינגעלעגט אין א מין רונדער שאכטעל, וואס זעהט אויס ווי א [illegible], וואו מ'פאקט קאפע [illegible] אין דורכ[illegible] מיט א ס[illegible]. נאך א קאלטער באד אין א [illegible] בראזט גלאנצט דער רוקען פון דער מטבע ווי ריינער מעטאל. [illegible] מאכט דער מטבע נאך א באד, נאכ[illegible] טריקענט מען די נאסע מטבעות אין א גרויסער כלי, א מין סקאוראדע, וואו [illegible] מיט פארע.

די נאקעטע מטבעות, וואס קומען ארויס פון איין גוס, ווערן אין [illegible] מיט זייער פראבע ווערן זיי אפגעשיקט צום געלד־קאנטראלער. [illegible] זיי [illegible] א קאמיסאר קאנטראלירט דעם קאנטראלער. אט די [illegible] קאנטראל איז געמאכט געווארן, כדי בעסער צו קענען פעסטשטעלן [illegible] אין א פאל פון א טעות אדער א פעלער.

* * *

גרויס און ברייט איז דער זאל, וואו ס'געפינען זיך די געלד־פרעסן. ער פערענדיגט זיך מיט א סין האלבע לבנה, פון וואנען די קאנטראלערן קענען ארומנעהמען מיט איין בליק דעם גאנצן ארבייט־פראצעס און נישט פערלירן קיין איין בעוועגונג פון זיין האנט. דאס איז א מין סטראטעגישע אבסערוואטאריע, וואו דער שומר שטעהט און לאזט נישט אב פון אויג דעם, וואס ארבייט. די גרעסטע דיסציפלין הערשט אין דעם זאל. קיין איבעריג ווארט, קיין איבעריגע תנועה. די מענשען טארען נישט מאכן מעהר בעוועגונגען ווי די מא־שינען. זיי אליין ווערן אין מאשינען פערוואנדעלט. מ'קען נומערירן זייערע בעוועגונגען, זייערע ווערטער. ווארט רעדט מען נישט. ווארט ארבייט מען. [illegible] מען געלד און אזוי ווי געלד איז דער שליסעל פון דער וועלט, גיט מען אכטונג, אז מען זאל [illegible] אין קעשענע נישט אריינ־לעגן.

די פרעסן שטעהען הינטער א מין שטאכעט־טעל, וועלכע מאכט א מחיצה צווישן דער פרעס און דעם [illegible]. דער [illegible] לאזט קיינעם נישט צו נעהנטער. די פרעס ווערט אנגעפיהרט דורך א ספעציעלן ארבייטער, וואס איז א מומחה אין זיין פאך. א דאנק א קלוגן און איינפאכן מע־כאניזם [illegible] די [illegible] גלייכצייטיג די ביידע זייטען פון דער מטבע און דעם רוקן דערצו.

[illegible], אין דעם זאל געהט דורך די גאנצע [illegible] פון פראנקרייך, דא אין דעם זאל זענען געשמידט געווארן די [illegible], וואס וואנד־לען ארום פון יענעם צו איך און פון איך צו יענעם, דא זענען זיי [illegible] געווארן, געצייכנט גע־ווארן, געהארטעוועט, געשטעמפלט. אלע זענען [illegible] פרעסן. אין יאהר 1868 האט מען געשלאגן אין די געלד־פרעסן פון [illegible] 43.059.06[illegible] גאלד און זילבער מטבעות וואס שטעלן מיט זיך פאר א ווערט פון 287.233.959 פראנק.

די גאלד־פראפארציע איז נישט קיין צופעליגע. א געזעץ פון 1852 בעשטימט דעם פראצענט גאלד פאר יעדע מטבע.

יעדעס מאל, וואס א [illegible] פארטיע געלד שיט זיך ארויס פון די געלד־פרעסן, טראגט מען זי ארויף אין ביורא פון קאנטראלער, וואו זי ווערט געוואויגן, געצעהלט, ווען צעהן [illegible] זענען [illegible] קאנטראלירט, ווערט געמאכט דאס וואס מען רופט אן „מוסטערס", אין דער [illegible] פון דירעקטאר אדער פון זיין פארשטעהער, נעהמען אראב דער קאמיסאר און דער קאנטראלער זעקס שטיק אין יעדער פון די שיסלען. פון די זעכציג מטבעות ווערן נאך אראבגענומען זעקס; דריי פון זיי ווערן פערשלאסן אין א פערזיגעלטע קאנווערט מיט'ן שטעמפל פון דירעקטאר, פון קאמיסאר און פון קאנטראלער. אין אזא צושטאנד ווערן זיי געשיקט צום פרעזידענט פון דער קאמיסיע, די דריי אנדערע ווערן איבערגעגעבן דעם פראב־דירעקטאר, וועלכער מאכט זיי קאליע, מעקט אב זייערע מארקעס און שיקט זיי אב אין אזא צושטאנד אין דער פראב־לאבאראטאריע, וואס צו־נעמט זיי פון דאס ניי, אנאליזירט זיי און שטעלט פעסט ביז די קלענסטע מעגליכקייטן דעם פרא־צענט פון זייער צוזאמענשטעל. דער „פראב" ווערט פערשלאסן אין שופלאד מיט דריי שליסלען. וואו ער וועט בלייבן ביז וואנען די [illegible] וועט ארויסזאגן איהר פסק־דין.

ביידע פראב־אגענטן טוען גאנץ בעזונדער זייער ארבייט. יעדער פאר זיך, ווען ביידע „פראב־בירער" קומען צום זעלבן רעזולטאט, איז זייער ערפאהרונג מאסגעבענד, ווען אבער נישט, ווען זיי [illegible] זיך מיט זייערע מיינונגען, דאן געהט אריין אין שפיל דער פראב־דירעקטאר. ער פראבירט דערריטער די מטבע, וועלכע ער האט געהאלטען פאר זיך, און דער רעזולטאט, צו וועלכען ער קומט איז דער ענטשיידענדער.

אלע אפעראציעס ווערן בעגלייט מיט פראטא־קאלן, געמאכט דורך די בעלי־מלאכות. אין א [illegible] פון א פעהלער אדער פון א פערזעהען, קען מען לייכט געפינען דעם שולדיגען. יעדער האט אונטערגעצייכנט דעם צושטאנד פון דער מטבע, ווי ער האט זי בעקומען און ארויסגעלאזט. [illegible] איינעם צום צווייטן לויפט די פעראנטווארט־ליכקייט. פון איינעם צום צווייטן גיט זי זיך איבער. מעטאדיש, מיט סיסטעם, [illegible] אונטער יעדער איינער די [illegible], וואו [illegible] האט זי איבערגעלאזט און מיט'ן איבערגעבן פון איין האנט צו דער צווייטער, נעהמט זי אלץ מעהר און מעהר [illegible] — צו דער [illegible].

א [illegible] מטבעות ווערן איבערגעגעבן צום „קלינגער", צו דעם וועלכער קאנטראלירט זייער קלאנג. און דאס איז אויך נישט פון די לייכטע אר־בייטן. יעדער מעטאל האט זיך זיין מוזיק, זיין טאן, און מ'דארף זיין [illegible] מוזיקאליש... אויך געניט צו זיין קענען כאפן א פאלשען טאן אין א... מטבע.

זיצט זיך דער „קלינגער" און ארבייט, מ'מיינט א קינד שפילט זיך. ווארפט מטבעות, אבער ער איז ווייט פון צו זיין א קינד און זיין ארבייט — ווייט פון א שפיל זיין.

אויף א שטיק מעטאל ווי א קאוואדלע ווארפט ער שטארק א מטבע נאך א מטבע. די קאוואדלע שטעהט אין א הילצערן [illegible]. די מטבע דארף אנטפערן אויפ'ן ווארף מיט א קלארען קלינגענ־דיגען הילך. א קלונג, א פיינער ווי א קאמער־טאן. דאס צייגט, אז דער בעשטאנד פון דער מינ־צע איז א גענויער. דאס אויער פון „קלינגער" איז פיין רעגעל, ריכטיג — ווי א וואג. [illegible] ער נישט מיט'ן אויער די מטבעות־קלאנגען? ניט נאר א מטבע ארוים א פאלשליכען קלונג. — איז באלד צוריק די איבערשמעלצונג. איז די שטימע נישט אזוי קלאר, שטומליך, אדער געשפאלטען איז — גלייך צו דער איבערשמעלצונג... אויפ'ן טעכנישען לשון הייסט דאס א „שטרוי". די מטבע האט גע־כאפט א „שטרוי", ד. ה. א שפאלט, וואס פסלט זי פאר דער צירקולאציע.

זיצט זיך אזוי דער „קלינגער" טאג און נאכט און ווארפט מטבעות אויף דער מעטאלענער קא־וואדלע. איינס ביי איינס ענטפערן איהם די מטבעות מיט זייער טאן, מיט זייער קלאנג, מיט זייער שטים. דען דער קלאנג איז זייער שטים. קיין הייזע־ריגע מטבעות לאזט די פאבריקאציע אויף דער ליכטיגער שיין נישט ארוים.

יעדע הייזעריגע מטבע ווערט קאנטראלירט מיט דער [illegible], געוואויגן, בעקוקט, איבערגעוויגט און גלייך ווערט פעסטגעשטעלט ווער עס האט זי ארויס־געלאזט מיט א מום.

יעדן [illegible] ווערן די פארקעטע פון די אטעליעס [illegible] מיט [illegible]. דער קעה־רער איז נישט קיין גלאטער בעזים האלטער, מיט [illegible] און [illegible] גענומט מען צו־נויף דאס שטויב מיט און דעם [illegible] זיל־בער א פאל, וואס פערוואלגערט זיך דארט. דאס מיסט ווערט אריינגעווארפן אין [illegible] פון א מין [illegible], וואס מאכט דאך, נאכט, קיעט, שלינגט, [illegible] די [illegible], מאכט פון דעם א מין [illegible], [illegible] נעהמט ארוים די עדלען מעטאלן די ראפינאדע גאלד און זילבער, וואס דאס מיסט האט אין זיך געהאט.

[illegible] זענען [illegible] קומט כאר א מין משפט איבער'ן געלד. [illegible] ער בעקומט די ברכה. די קאמיסיע גיט א זייט איהר [illegible] בעריכט. אין געגענווארט פון דירעקטאר ווערן [illegible] שלעכטע מטבעות און [illegible] א גאנצע קייט פון קאנטראל [illegible] איבערגעגעבן [illegible] פינקטליכע צו דער אפיציעלער צירקולאציע.

אויב דאס פראנצויזישע געלד איז [illegible]־שאפטליך אהן פעהלערן האט אבער זיין עסטעטי־שע זייט [illegible] ארויסגערופן א גרויסע קריטיק. אין דעם גייסט רעדט אויך מאקסים דע קאם אין א אינטערעסאנטער שטודיע, וועלכע ער האט גע־ווידמעט אט דער געלד־פראגע.

— וואלט מען געקענט — פרעגט ער זיך — געבען די פראנצויזישע מטבע'ת א פאנטאזי־ברייט־קייט, וועלכע [illegible] געפאסט פאר א געלד פון א גרויס פאלק.

און ער לעגט פאר א גאנצע רייה ענדערונגען ארום [illegible] אין דעם פרט. מאקסים דע קאם האלט [illegible], אז דאס שענע פראנקרייך זאל ארויסגעבן פון זיך שעהן געלד.

די וואס האלטען פון געלד האלטען אבער נישט אלע מאל פון שעהנקייט און קוקן [illegible] זיי אפט דעם איכות.

די וואס האלטען פון געלד — און זיי זענען דא אומעטום אין א גאנץ נישקשה'דיגער צאהל — האלטען זיך ביי דער מיינונג, אז דאס מיאוסע געלד ווערט שעהן גלייך ווי מ'קריגט דערפון א סך, און דאס שעהנע ווערט מיאוס גלייך ווי עס רינט אוים פון דער קעשענע...

ס'איז אפשר א פעהלער אבער לוידער איז דאס אזוי געווען אין אלע צייטן ביז אונז...

(פ. ה.)

*) זעה „נייע פאלקסבלאט" נומער 6.

יורידישע עצות.

אין דער דאזיגער אפטיילונג גיט די רע־דאקציע פון „נייעם פאלקסבלאט" ענטפערטען אויף יורידישע פראגען, וואס ווע־רען צוגעשיקט שריפטליך פון אונזערע לעזער.

קופאן.

יורידישע אפטיילונג פון „נייעם פאלקסבלאט".

[illegible]

גילטיג דעם 9-טען יאנואר 1929

8607 סאלאמ א:

אייב אייער יונגערער זוהן איז שוין אלט אין 19 — יאהר, וועט קיין אפיעקינסטווא נישט גילטען, אומאפהענגיג פון אייער עלטער, געזונד צושטאנד און פערמעגען.

L. 80 8608

אויב אייער מאן האט געפיהרט אויף אייך אנדער ארט א גאלאנטערי געשעפט און איהר האט א צוקיפערניע קאן מען ביי אייך אין דער צוקיפער־ניע נישט אויפמאהנען אייער מאנס פערלעגענע חובות.

8609 גאלדשטיין:

אלס איינס צי ס'איז געווען א ווארט אדער תנאים, סיי ווי קאן מען נישט צווינגען קיין חתן אויף א געריכטליכען אופן חתונה צו האבען מיט דער כלה.

אויב דער חתן רייסט איבער די בעציהונגען מיט דער כלה אהן בערעכטיגטע סבות האט די נאר רעכט פון איהם צו פאדערן א'ענטשעדיגונג פאר די קאסטען און שאדענס.

8610 אנ'אונטערנעהמער:

אויב איהר ווילט ליקווידירען די פאבריק, מוזט איהר אומבעדינג קינדיגען די ארבייטער.

8611 ב. ג—ג:

8612 א לעזער פון נארוטאוויטשא 11:

8613 א גרופע טארג-שטייערס פון לעאנארדן:

8614 ק. ק.

8615 א לעזער פון קיעלמ'ס גאס:

8616 ל. פאדריאדטשיק:

8617 א געטרייער לעזער פון זשעראמסקיעגא:

8618 פ. ר. פון פאלודניאווא:

8619 ג. וו. פון ברזשעזשינער:

פאר'ן לעצטען קווארטאל דארפט איהר צאה־לען 77 זל. 14 גר. און פאר'ן 1-טען 1929 85 זל. 14 גר.

8620 א לעזער פון אלעקסאנדער 5.

די הוספה פון 1 שטוביגע וואוינונגען האט ער ערשט אנגעהויבען צו פערפליכטען פון 3 קווארטאל ד. ה. פון 1 יולי 1928. פאר 4 קווארטאל (31/12 1/10) 1928, דארפט איהר צאהלען 27 זל. 12 גר. שוין מיט די אויסגאבען.

I.B 8621

אייב אייער דירה איז געגאנגען אין יאהר 1914 — 100 רובל דארפט איהר צאהלען 36 זל. 57 גר. (55 פראצ.) א חוץ פאר די אויסגאבען — 2 זל. (3 פראצ.)

8622 א לעזער פון ברזשעזשינער גאס:

איהר דארפט צאהלען 23 זל. 20 גר. אריינ־רעכנענדיג שוין די אויסגאבען.

L. K. .8623

מען קאן די סעקוועסטרירטע מאשין אומבע־דינג ליצימירען. נישט מעהר, אויב די איבערגע־בליבענע מאשין איז נישט קיין זעלבסטשטענדיגע, נאר א טייל פון דער סעקוועסטרירטער אזוי. אז אהן איהר קאנט איהר נישט פיהרען אייער מלאכה, ווענדעט זיך צו דער שטייער-מאכט, אז מען זאל אייך די'ם חוב אנולירען.

.8624 א לעזער פון מלינארסקע.

דאס פערשפילען דעם פראצעס אויף א שטראפ־ליכען וועג, פעהמט ביי אייך נישט אפ די רעכט צו ערלעדיגען אייער פרעטענציעס אויפ'ן ציווילען וועג.

Dr. med. H. Lubicz

צעגעלניאנא 43, טעל. 32=41

ספעציאליסט פאר הויט, וענערישע און כינער־[illegible] קראנקהייטען. היי[illegible] מיט קווארץ-לאמפע

(העהן־[illegible])

[illegible] פון 8—10 און פון 5—8 [illegible]

Dr. H. WOLKOWYSKI

צעגעלניאנא 25, טעל. 26-87

ספעציעל ארצט פאר הויט און וענע־רישע קראנקהייטען. מענער־שוואכע. אלע ארט אנאליזען. בעהאנד־לונג מיט קווארץ-שטראהלען.

[illegible] פון 8—10 פריה, 12—2 נ.מ. און פון 4—8 [illegible]

Dr. med. St. Heinrich

POMORSKA 10, TEL. 47-67

ארצט פון אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען בעהאנדלונג מיט קווארץ לאמפען-שטראהלען

[illegible] 2—9 [illegible] פון 4—7 [illegible]

Dr. med. I. WAJNBERG

CEGIELNIANA 47, tel. 26-82

[illegible] קראנקהייטען. ספעציעל פאר לונגען-[illegible]-קראנקהייטען, [illegible] און [illegible]

[illegible] פון 3—5 נאכמיטאג

צוריקגעקעהרט.

„ארט"

זאבאדניא 43

יודישער קאמער-טעאטער

לייטונג: מ. בראדערזאן.

היינט איין פארשטעלונג אין „פילהארמאניע-זאל"

(ספעציעלער פראגראם) לטובת „ביקור חולים" און „אזדראוויענא"

היינט, מיטוואך, דעם 9/1, ווערט אין זאל פון „ארט", זאבאדניא 43 פארקומען

א ווארט-קאנצערט

פון בעריהמטען ארטיסט-רעציטאטאר

הערץ גראסבארט

אנהויב פונקט 9 א זייגער אין אווענט.

מארגען איין פארשטעלונג (די לעצטע וואך) אנהויב 9.30 אין אווענט

„לאטקעס"

1) אויבערטור	3) קאפעליוש	5) קיילע-ביילע	7) וואסער-טרינקער	9) זויב און געליבטע
2) נאקטורן	4) באלעבאטיש	6) כורינע אליבאבא	8) לאטקעס	10) סיידישע געסעל

טעקסטען פון משה בראדערזאן, משה נאדיר, אהרן ציימלין און ב. קאווער. מוזיק: דוד בייגעלמאן און י. בוים.

די קאסע איז אפען טעגליך פון 1.30 ביז 5 נאכמ. שבת פון 6 אוו. און פון 7 אווענד.

אײד פון 109 יאהר

קאפעל ביער, דער עלטסטער ייד פון דער וועלט.

אין ניו־יארקער מארגען זשורנאל לייענען מיר:
— עלף זיהן און טעכטער, פינף און פערציג אייניקלעך, זעקס און צוואנציג אור אייניקלעך און צוועלף אור־אור־אייניקלעך האבען רוא געפייערט דעם 109-טען געבורטס־טאג פון זייער פאטער, זיידע, עלטער־זיידע און עלטער־עלטער־זיידע, דעם קצב ר' קאפעל ביער.

די טיר פון דעם אלטיטשקענס וואוינונג האט קיין מינוט נישט גערוהט: פיער דורות האבען דעם גאנצען טאג נישט אויפגעהערט צו קומען און פרעהליך גערודישט ארום דעם אלטען שטאם, פון וועלכען זיי וואקסען, איהם בעגריסט צו זיין הונדערט און ניינטען געבורטס־טאג און איהם געווינשען, ער זאל דערלעבען ביז הונדערט און צוואנציג און — זיך ווייטער עלטערען.

אויף די אלע ווינשעוואניעס האט ר' קאפעל געענטפערט קורץ, מיט א גלייכגילטיגען קוק דורך די גרויע וואסערלעך פון זיינע אלטע אויגען און אלעמען געבעטען זיך זעצען, געכרענגט, וואס די קינדער מאכען און: — „ווי געהען די ביזנעס"?

ר' קאפעל אליין, וועלכער איז איצט זיכער דער עלטסטער ייד אין דער וועלט, האט פון זיין הונדערט און ניינטען געבורטס־טאג נאך קיין יעווען נישט געמאכט — וואס איז ביי איהם א געבורטס־טאג? א יאהר עלטער: נאך א יאהר — אויך מיר א מציאה!...

ביז איין מאל האט ער לעצטענס געמאכט א שטיקעל יום טוב פון זיינעם א געבורטס־טאג, דאס איז געווען מיט פיער יאהר צוריק, ווען ער האט דערגרייכט די „רונדע ציפער" פון הונדערט און פינף יאהר. דעמאלט איז ער אויפגענומען געווארען פון פרעזידענט קולידזש, וועלכער האט געהאט מיט איהם א קורצען שמועס און זיך געלאזט פאטאגראפירען מיט דעם עלטסטען יודישען בירגער פון די פאראייניגטע שטאטען, מר. קאפעל ביער. ר' קאפעל דערצעהלט מיט שטאלץ וועגען דעם ראזינגען שמועס און איבער א יאהר, ווען ער וועט אלט ווערען „גלייכע הונדערט און צעהן", קלייבט ער זיך אפצושטאטען א וויזיט דעם נייעם פרעזידענט, הערבערט הואווער, און ווער האפט, אז ער וועט איהם אויפנעהמען מיט נישט ווייניגער פריינדליכקייט, ווי דער ביז איצטיגער פרעזידענט.

דער 109-יעהריגער זקן פיהלט זיך נאך גאנץ געזונד און מונטער. אין דריי קליינע צימערע צימערלעך, אויפ'ן ערשטען שטאק, וואוינט ער מיט זיין פרוי, א זקנה פון זיבעציג יאהר, וואס זעהט, ראכט זיך, אויס עלטער פון איהר מאן. זי איז זיין צווייטע פרוי.

א יודישער זשורנאליסט האט בעזוכט דעם אלטיטשקען, ווען ער איז אריינגעקומען אין הויז, איז דאס פאר־פאלק געזעסען און געטרונקען טיי, אויפ'ן טיש איז געלעגען אנ'אלט פערגעלט תהלים־

אויף אלע פראגען האבען זיי ביידע כמעט איינציג געענטפערט. און טאמער האט איהרס אנ־ענטפער עפעס נישט געשטימט מיט זיינעם, האט ווער גרייז א טער מאן זיך געערגערט און איז גרייט געווען זיך צו צוערטלען מיט זיין לעבענס־בעגלייטערין פאר „איהר קורצען זכרון".
— וואו ענט איהר געבוירען געווארען? ואין גאליציע בין איך געבוירען געווארען — האט ר' קאפעל געענטפערט.
און זיין פרוי האט צוגעבען: „אין טשעביש".
— טשעביש איז א קליין שטעטעלע נעבען קאקאלאוו — האט ער ערקלערט.
קיין אמעריקא איז ר' קאפעל געקומען מיט זיין פאמיליע מיט פערציג יאהר צוריק. און ער האט זיך, זאגט ער, גארנישט וואס צו בעקלאגען אויף „קאלאמבוס'עס מדינה", עס איז איהם נאך גאנץ גוט געגאנגען און ער האט אויך א ס נחת פון זיינע אסאך כשרע קינדער, אייניקלעך, אור־אור־ניקלעך און אור־אור־אייניקלעך, וועלכע זענען אלע צעשפרייט איבער אמעריקא און זענען אלע ערפאלגרייכע געשעפטסלייט. אין ניו יארק זענען זיי א ע בעקערס. און דער אלטער אליין האט נאך ביז מיט א יאהר צוריק געהאט א יאטקע פון כשר פלייש.

צו הונדערט און אכט יאהר האט נאך ר' קאפעל געטראגען די זייטלעך פלייש אויף די אקסלען, געשטאנען אין יאטקע, געהאקט פלייש מיט ביידע הענט און זיך געווינצעלט מיט די יודישע ווייבער, וואס זענען צו איהם געקומען קויפען כשר פלייש.

די יאטקע, זאגט דער גרויז גרויער זקן, האט ער אויפגעגעבען לעצטען יאהר נישט צוליב שוואכקייט, נאר פשוט: ער וויל זיך אפרוהען. פונדעסטוועגען שטעהט ער נאך אויף יעדען טאג 5 א זייגער פארטאג, ווי זיין געוואוינהייט, און געהט דאווענען אין דער מאריס מאנטעפיארע שוהל.

פאר פריהשטיק ראט ער נאך ליב צו נעהמען א שנעפסעל. „אבער עס איז געפעהרליך", זאגט ר' קאפעל. „זינט דעם „פראהיבישאן" דארף מען דאך פשוט רויזיקירען מיט'ן לעבען, ווען מען וויל א ביסעל בראנפען. ס'איז דאך, וואס מען, כסם.

און דער 109-יעהריגער זקן איז אפט שטארק אויפגעבראכט אויף דעם „פראהיבישאן"-געזעץ און פערדריסט איהם אויך ווהער, וואס א פרעזער טמיטה איז נישט געוועהלט געווארען אלס פרעזידענט פון די פעראייניגטע שטאטען, „וויל ער", זאגט ר' קאפעל, „וואלט פארט כאטש א ביסעל לייכטער געמאכט דאס „פראהיבישאן"-געזעץ.
— ווי לאנג זענט איהר שוין פערהייראט?
— קיין עין הרע, אכט און פערציג יאהר.
— זי איז אייער צווייטע פרוי?
— מיין צווייטע פרוי — האט ער געענטפערט.
— אבער ער איז ביי מיר דער ערשטער, ביז הונדערט און צוואנציג — האט די זקנה שטיל און כמעט נאך פערליבט ערקלערט.

דער זעלבער זשורנאליסט האט איהם געפרעגט, וואס ער האט צו פערדאנקען זיין גרויסען עלטער — צי ער איז געווען בעזונדערס אויסגעהאלטען אין לעבען. און דער 109-יעהריגער ר' קאפעל, וועלכער איז נאך מיט א יאהר צוריק געשטאנען אין דער יאטקע און געהאקט פלייש צום פערקויפען, האט קוים געקענט פערשטעהן די פראגע:
— וואס הייסט, וואס? מיט גאט'ס הילף — כ'לעב, כ'עס און כ'טרינק, ווי אלע יודען לעבען — און דער רבונו של עולם היט מיך אב.

(מארג. זש.)

אליבע צו פיהרען איז טאקע כדאי...

מיט קלעפ וויל מען צווינגען א יונגענמאן חתונה צו האבען מיט א יתומה

לעמבערג,
אין קאמארנא ווערט איצט פיל גערעדט וועגען אנ'אינטערעסאנטען פאל, וואס געהט, שוין זייט א לענגערע צייט. נישט אראפ פון דער מאגנ־ארדונג און האט האט שוין אנגענומען זעהר מיאוסע פארמען.

דער קאמארנער יונגערמאן ב. מ. האט זיך מיט עטליכע יאהר צוריק בעקענט מיט דער אלטער קיילעכדיגער יתומה פרל. ה. ק. און מיט איהר פערקניפט א וואהרע ליבע־פערהעלטעניש. און אזוי ווי האט פרל. ק. איז איהם וער געפעלען געהערט האט ער — נאך עטליכע יאהר פון הייסער ליבע — בעשלאסען מיט איהר חתונה צו האבען.

צו דעם צוועק האבען זיי זיך גערודנען א האזינג „געלוט מאכען זעהר שעהן מעבעל. און בכלל זיך גענומען צו גרייטען צום קומענדיגען פאמיליע־לעבען. הגם זיי האבען נאך נישט געהאט געשריבען קיין תנאים האבען זיי דאך שוין אין גאנצען שטעטעל געגאלטען אלס חתן־כלה.

בקיצור, עס איז אלעס געווען פערטיג און ווען מען האט שוין אנגעהויבען גערעדט צו טראכטען וועגען דער חתונה־דערמאניע איז מעשה־שטן אריינגעקומען אין סאמע מיטען א מכשול.

דער יונגערמאן ב. מ., אליין נישט קיין פערמעגליכער, האט זיך פלוצים בערעכענט, אז מיט בלויז „ליבע" קען מען נישט פיהרען קיין לעבען און אז מ'דארף דערצו אויך האבען „מיטלען" און אזוי ווי קיין געלד האט די כלה נישט פערמאגט
— האט ער גענומען פאדערען פון איהר פאמיליע אנ'אקט אויף דעם בשותפות'דיגען צוגעפאלענעם ירושה־שטיבעל, פדי לכל־הפחות צו האבען אנ־אייגענע דירה. די משפחה האט זיך אפגעזאגט דאס צו טון, צוליב דעם טאקע איז קאליע געווארען די גאנצע מעשה. דער חתן האט זיך פערברוגז'ט מיט דער כלה און אין גאנצען איבערגעריסען די בעציהונגען מיט איהר.

אזוי איז אוועק א געוויסע צייט.
אין א שעהנעם פריהמארגען איז דאס גאנצע שטעטעל אויפגעקאכט געווארען, צוליב דער ידיעה, אז מ. האט זיך פערלאבט מיט א רייך מיידעל פון א פרעמדער שטאט און גענומען א נישט קשה'דיגען נדן.

מ'קען זיך פארשטעלען, וואס עס האט זיך אפגעטון אין הארץ פון דער יתומה פרל. ק. אהער ארום עס האט זי אליין ווייטער נישט אויסגעלעבען איהר דאפגונג און אנגעהויבען מיט פערשיידענע מיטלען, אויסאיבען אנ'איינפלוס אויף איהר געוועזענעם חתן און געליבטען, אז ער זאל אפלאזען דעם פרויד מיט דעם פרעמדען מיידעל און חתונה האבען מיט איהר. דערביי האט זי איהם שטילערהייט מגלה געווען א סוד, אז זי טראגט אונטער איהר הארץ די פרוכט פון זייער הייסער ליבע־פערהעלטעניש. דער „חתן" האט זיך אבער נישט געלאזט בייגען און קאטעגאריש ערקלערט, אז ער וועט זיך נישט לאזען שאנטאזשירען, אפליקענדיג שטייף און פעסט, אז ער איז פונקט נישט שולדיג ... ביין, אז ער אל פארמערשט האבען, וועלכע עס איז שייכות אדער מינדעסטע אהנונג וועגען דער נייער רעוואלוציע פון זיין כלה פרל. ק.

וועהרענדיג, אז דאס אלעס האט א גאר קנאפע איינפלוס אויף איהר חתן, האט זי גענומען איהם אריינשטאטען אנ'אנקלאגע פאר בעטרוג צו די נעהערינע געריכטס־אינסטאנצען. מיינענדיג, אז אזוי ארום אויף איהם צו ווירקען און איהם אפשר צו צווינגען מיט איהר חתונה צו האבען. דערביי ראט זי נישט פערגעסען ביצולעגען צו דער אנקלאגע אויך א צייגניש פון א דאקטאר, וואס האט פעסט־געשטעלט טאקע, אז פרל. ק. געפינט זיך באמת אין אנדערע אומשטענדען.

נאך פיל געריכטס־אונטערהאנדלונגען, בעת וועלכע עס זענען פערהערט געווארען די צדדים ווי אויך פיל עדות האט דאס געריכט אנולירט די אנקלאגע געגען ב. מ. צוליב מאנגעל פון גענוגענע בעווייזען.

די פאמיליע פון דער יתומה האבען נאך אלץ ווייטער נישט געהאלטען פאר פערשפילט און גענומען פשוט דראהען דעם יונגענמאן מיט טרויעריגע קאנסעקווענצען, אין פאל, אז ער וועט נישט האנדלען ווי זייער ווילען און צוריקנעמען די בושה פון א יודישער טאכטער — א יתומה.

לעצטען זונטאג, האבען די ברידער פון פרל. ק., וועלכע זענען קצבים און שטארקע „אנשי חיל" אפגעשטאטעט דעם יונגענמאן, ווען ער איז ארויס פון ביי נאכט אויף דער גאס און איהם מיט געוואלד — טראגן זיינע געשרייען און קולות וואס האבען אויפגערודערט דאס גאנצע שטעטעל — אריינגעשלעפט צו זיין געוועזענער כלה, ווי דארט מיט איהם פערמאכט, פערהאקט טיר און מ'ער און אנגעהויבען צו רעדען קוים צו זיין נער־וויסען, ער זאל רחמנות האבען אויף אנ'עלענדע, ארימע קיילעכדיגע יתומה — און מיט איהר חתונה האבען, כדי אזוי ארום צו דעקען איהר גרויסע חרפה. די גאנצע נאכט, דערנאך, ווען דער יונגערמאן איז ווייטער געבליבען סעלעפסט ביי זייערע, האבען זיי אנגעהויבען איהם צו דראהען מיט פראסטע „שלאג ענדע" מיטלען...

עס וואלט זיך געווען גאר טרויעריג געענדיגט, ווען נישט דער קאמארנער פאליציי־קאמענדאנט וועלכער האט בעצייטענס א ריס געמאכט צו דער טרויעריגער סצענע, אויפברעכענדיג מיט א האק די פערמאכטע טיר, און ער מיט אנ'אגענלאסענעם רעוואלווער אין דער האנד אריין און דער שטוב און בעפרייט דעם יונגענמאן פון זיין גאר אומאנגענעהמער געפאנגענשאפט.

עס זענען ארעסטירט געווארען פיל פערזאנען, וועלכע זענען פערמישט אין די ראזיגע געשעהענישען, צוליב וואס טאקע זיי וועלען דארפען צו „זיצען און צו זאגען" פאר'ן געריכט.

יעדענפאלס האט זיך נאך נישט אפגעשפילט דער לעצטער אקט פון דער דאזיגער אינטערעסאנטער דראמע.

Dr. med. J. LUBICZ
ORTOPEDA, Gdańska 28, tel. 41-46
קראנקהייטען פון די ביינער, געלענקען,
פערקרימונגען פון די פלייצעס און גלידער.
איינציגע ספּעציאליסט פון וועמעליכע ארטאפעדישע שטאטען, פיז: תקלאדקעס אויף פלאטפוס, קינדער ליכט ציט, נאכעקט א. ז. וו.
עמפאנגט פון 5–7 אין אווענד.

דער שווארצער וואלף

37) (ראמאן).

לילי האט א שאקעל געטון מיט'ן קאפ:
— צוריקקעהרען די פלענער עקסטראמען וואלט געווען א פערברעכען.
— איך מיין אויך אזוי.
— און דאס?
לילי האט מיט ציטערדיגע פינגער אנגעריהרט דעם לעדערנעם פוטליאר.
— דאס וועט די פרוי אמבער צוריקבעקומען. זי געפינט זיך איצט אין ווארשא, און איך וויים וואו זי וואוינט. איך וועל דא איצט אויסנוצען דעם פרט, וואס איך קען גוט איהר היגע וואוינונג, כדי צוריקצוקעהרען איהר דאס געגנבעטע צירונג, נישט ריזיקירענדיג דערביי אריינצופאלען אין די הענד פון דער פאליציי. דאס וועט זיין נישט שווער אדורכצופיהרען... און איצט וואלט איך דיך געוואלט ווענדען צו אייך מיט איין בקשה.

זי האט אויף איהם א קוק געטון מיט אזוי פיל ווארעמקייט און אזא צערודערונג האט איהם אויף א וויל פערכאפט דער אטעם.
ער האט זיך אבער גוּבר געווען און א זאג געטון:
— איך האב צו לאנג געשלאפען, און דערביי קאנט איהר שוין נישט פערלאזען ווארשא פריהער ווי מארגען פריה. איך האב נישט דערוויל קיין געלעגענהייט אנארענטליכען אופן צו בעד קומע געלד ביז עס וועט זיך עפענען א לאמבארד. איך האף אבער, אז מארגען אינדערפריה וועל איך עס קאנען אוועקלייגען, נישט דארפענדיג פערזעצען קיין זאכען. ווערוויל אבער זענט איהר דאך אודאי כמעט אזוי ווי א אינטערפערט אבען דארף מען אומקעהרען צוריק צו זייערע אייגענטליכע בא־לעבאטים?
— זעלבסטפערשטענדליך! — האט זי זיך היים אנגערופען.
— אויב אזוי... וועט איהר מיר נישט אפזאגען צו בעגלייטען מיך צו דער פרוי אמבער? קיין שום סכנה איז דערביי נישטא: איך פערזיכער אייך. ווארטען דארט אויף מיר וועט נישט זיין אזוי רר־ויקאליש, ווי צו פערבלייבען דא אין דעם הויז. און חוץ קמזה, וואלט איך טאקע געוואלט, איהר זאלט מיך איבערצייגען אין דער ארענטליכקייט פון מיינע כוונות.
— פארוואס קאנט איהר אויך דאס מיר נישט פערטרויען? — האט לילי מייך און צערט־ליך א פרעג געטון.
— וואס נישט פערטרויען? — האט זיך וולאד־רעק פערוואונדערט.
— דאס הייסט האבען זאויף אויף אזויפיל צוטרוי צו מיר, הערר לעמאן, אז איך גלויב אייך אויפ'ן ווארט! — האט זי שטיל געענטפערט — איך גלויב איין.
— איך בין איבערגליקליך... איך וואלט אבער געוואלט, אז איהר זאלט אליין זעהען, און עס וועט מיר זיין א סך לייכטער, ווען איהר וועט זיין מיט מיר. די שפיאנישע ארגאניזאציע פון פאפינאי'ן האט נישט איהר גלייכען אין דער גאנצער וועלט... האב איך מורא איך איבערצולאזען דא אליין.
לילי האט געשוויגען.
— איהר וועט געהן מיט מיר, פריילין דזשייקאבס?
— נאר דערפאר וויל איהר, אז איך זאל מיט אייך מיטגעהן? — האט זי א פרעג געטון אויפמערקזאם קוקענדיג אויף איהם.
— איך וויל, אז איהר זאט מיר גלויבען.
— צו וואס דארפט איהר עס?
— דערפאר וויל... איך האב אייך שוין געזאגט.
— איהר האט מיר געזאגט, אז איהר ווילט געפינען א פריינד, וואס זאל איי דערלייבען, און זאל וויסען, אז איהר זענט א גוטער, ארענטליכער מענש... אבער פארוואס האט איהר דערנו רוקא אויס עקליבען מיך? איהר קאנט דאך מיך אבער סאגט נישט? און דאס וואס איהר הייסט וועגען מיר קאן איך קנאפ רעקאמענדירען אין אייערע אויגען און שאפען צוטרוי צו מיר!
וולאדעק האט זיך פערוויטעלט און נישט גלייך געענטפערט.
— איך קאן עס אייך נישט זאגען, פארוואס!
— האט ער זיך לסוף מורה געווען.
— פארוואס קאנט איהר נישט זאגען?
אויף זיין פנים האט זיך אויסגעדריקט פערצווייפלונג.
— איך האב נישט דאס רעכט... נישט קוד־קענדיג אויף אלץ, וואס איך האב אייך געזאגט, און נישט אכטענדיג אויף דעם צוטרוי, מיט וועלכען איהר הערט מיך אויס, בלייב איך ווייטער אין אייער דעה — א גנב, א שווינדלער, א ליגנער... מיט בלויז ווערטער קאן מען זעהר וועניג איבערצייגען, היינט ווער רעדט נאך — אין איין שעה, אין משך פון איין טאג... אדער אפילו א וואך. ניט מיר אבער צייט א יאהר. א גאנץ יאהר וועל איך לעבען ארענטליך, און ארויסקומען מיט ארענטליכער שווערער ארבייט, און איך פערהאף, אז דערנו וועט מיר סטייען אי ווילען אי כוח, און שפעטער — אין א יאהר ארום, קאן זיין, וועל איך בעקומען מוט און דרייסטקייט צו זאגען אייך, פארוואס עס איז אזוי טייער פאר מיר אייער מיינונג... דערוויל אבער האב איך געזאגט נאר דאס, וואס איך האב אייך געוואלט זאגען, און אויף וואס איך האב רעכט געהאט... איך האף — האט ער שנעל צוגעבען — אז איך האב אייך, חלילה, מיט גארנישט בעשעדיגט?
לילי האט זיך שנעל אפגעקעהרט און ארומגעקלאפט די אויגען.
זי האט גוט פערשטאנען דעם אייגענטליכען מיין פון זיינע ווערטער.
איהר פנים האט זיך אנגעצונדען; די לאנגע ברעמען האבען אנגעהויבען צו ציטערען...
זי האט אבער געשוויגען.
וולאדעק האט ושערנע געקוקט אויף איהר, בעמיהענדיג זיך צו טרעפען איהר ענטפער.
עס זענען א דורך עטליכע לאנגע רגעים.
ביידע זענען ווי פלוצים איבערגענומען געווארען דורך דער שטילקייט פון דעם איינזאמען הויעל, וואס איז געווען פערווארפען אין דער טיפקייט פון דעם הערבסטיגען גארטען.
מיט אנ'אינערליכען ציטער האבען זיי אויס־געריכט דערפיהלט זייער גאנצע אפגעזונדערטקייט פון דער גארער וועלט, און די געמיינזאמער סכנה, זייער געמיינזאמען — שרעקעדיגען און אומבעקאנטען מזל.

(פארטזעצונג קומט)

א טעלעפֿאָן-קאַבעל וואַרשע—לאָדז.

מיר ווערן געמאָלדן, אַז דאָס פּאָסט-מיניס־טעריום האָט באַשלאָסן פֿריהלינג-צייט צוצוטרע־טן צו דער אינסטאַלאַציע פֿון דער ערשטער אונ־טערערדישער ליניע פֿאַר טעלעפֿאָן-געשפּרעכן אין פּוי־לן. די דאָזיקע ליניע וועט דורכגעפֿיהרט ווערן צווישן וואַרשע און לאָדז. דער קאַבעל, וועלכער וועט אונטער דער ערד פֿאַרבינדן די צוויי שטעט, וועט ענטהאַלטן אין זיך איינצעלנע פֿאַרבינדונגס־ליניעס פֿאַר 500 אַפּאַראַטן. דאָס מיניסטעריום רעכנט זיך נעמליך דערמיט, אַז אין דער צוקונפֿט וועט מען די אַפּאַראַטן אין וואַרשע און לאָדז פֿאַר־גרעסערן פֿון איין און דער צווייטער זייט, אַזוי ווי דאָס קומט פֿאָר אין אַמעריקע. ביז דאַן אָבער וועט מען פֿון די 500 טעלעפֿאָן-ליניעס אויסנוצן סך-הכּל 40. ביים היינטיגן טאָג איז פֿאַרהאַן צווישן וואַרשע און לאָדז 7 ליניעס. דאָס פֿאַרגרע־סערן די צאָהל ליניעס ביז 40, וועט ביי די היינ־טיגע באַדינגונגען געבן די מעגליכקייט צו בע־קומען די פֿאַרבינדונג באַלד אויפֿ׳ן אָרט און מ׳וועט נישט דאַרפֿן וואַרטן אויף אַ געשפּרעך.

פֿון דער הויפּט-ליניע וועט מען געבן צווייגן אין די שטעט און שטעטלעך, וואָס געפֿינען זיך אויפֿ׳ן וועג פֿון וואַרשע קיין לאָדז. די ערשטע ליניע וואַרשע—לאָדז איז דער אָנהייב אין דער ... וועט מען אַלע טעלעפֿאָן-ליניעס דורכ־פֿיהרן אונטער דער ערד.

דער פּאַרטיי-קאָנגרעס פֿון „בונד".

וואַרשע, 8. (טעלעפֿאָניש פֿון אונזער קאָר־רעספּאָנדענט). אין משך פֿון פֿרייטאָג, שבת און זונטאָג איז דאָ פֿאָרגעקומען דער פּאַרטיי-קאָנגרעס פֿון „בונד". צום קאָנגרעס זענען געקומען 95 דעלעגאַטן, וואָס האָבן רעפּרעזענטירט 200 אָרגאַ־ניזאַציעס. געעפֿנט דעם קאָנגרעס האָט דער אַל־טער בונדישער טוער נח. אין קאָנגרעס האָט זיך אויך באַטייליגט דער גרינדער פֿון דער רוסישער סאָציאַל-דעמאָקראַטישער פּאַרטיי און פֿון „בונד" — אַרקאַדיע קרעמער. פֿון ביוראָ פֿון דער רעוואָ־לוציאָנערער סאָציאַליסטישער פּאַרטיי אין פּאַריז און פֿון די איטאַליענישע מאַקסימאַליסטן איז אָנ־געקומען אַ באַגריסונג אונטערגעשריבן פֿון אַנזשעליקא באַלאַבאַנאָוואַ.

אין נאָמען פֿון צ.ק.וו. פֿון פּ.פּ.ס. האָט דעם קאָנגרעס באַגריסט דעפּ. ניעדזשיאַלקאָווסקי, וועלכער האָט גערעדט וועגן אַ פֿעראייניגטן פֿראָנט פֿון דער סאָציאַליסטישער באַוועגונג אין פּוילן. דעפּ. ניעדזשיאַלקאָווסקי האָט אויך אָנגעוויזן, אַז די אַסימילאַטאָרישע טענדענץ, וואָס האָט ביז נישט לאַנג געהערשט ביי דער פּ.פּ.ס. באַוועגונג, איז איצט נישט מעהר פֿאַרהאַנען. דעפּ. ניעדזשיאַלקאָווסקי האָט פֿאַרזיכערט, אַז די גערעכטע פֿאָדערונג פֿון ייִדישע אַרבייטער, וועט פֿון די פּ.פּ.ס. קרייזן אונטערשטיצט ווערן.

דאַן איז אויסגעהערט געוואָרן דער באַריכט פֿון דעם צענטראַל-קאָמיטעט. אין דער דיסקוסיע האָט זיך דער הויפּט-שטרייט אַנטשטאַנען אין דער פֿראַגע וועגן דער באַציהונג צו דער קהלה און איז אויסגעדריקט געוואָרן די מיינונג, אַז וואָס לענגער מען זיצט דאָרט, אַלס אַ גרעסערע באַדייטונג פֿאַרקריגט מען. עס איז באַ־שלאָסן געוואָרן די דאָזיקע פֿראַגע צו באַטראַכ־טן אויף אַ ספּעציעלער דיסקוסיע אין דער פּאַר־טיי-פּרעסע. דאָס גלייכן אויך די פֿראַגע וועגן דער באַציהונג צו די סאָציאַליסטישע האַנדווערקער־פֿאַראיינען.

בנוגע דער באַציהונג צום אינטערנאַציאָנאַל איז שטאַרק געקעמפֿט געוואָרן אַרום 3 טעזיס: 1) פֿון ע. ערליכן — צו קומען אין קאָנטאַקט מיט די לינקע גרופּירונגען פֿון צווייטן אינטערנאַציאָנאַל ווי אויך מיט די לינקע גרופּירונגען, וואָס שטעהען מחוץ פֿון צווייטן אינטערנאַציאָנאַל, 2) די טעזע פֿון כמורנער צו בלייבן ביי דעם איצטיגן צו־שטאַנד און 3) פֿון אַלטער׳ן זיך אָנצושליסן אין צווייטן אינטערנאַציאָנאַל.

געזיגט האָט ערליכ׳ס טעזע, וואָס האָט באַ־קומען 53 שטימען.

די אויפֿגאַבן פֿון דער רעגירונג אויף דער נאָהענטסטער צוקונפֿט

ערקלערונג פֿון פּרעמיער באַרטעל.

וואַרשע, 8 (ספּ. טעל.) אין אַ געשפּרעך מיט אַ פּרעס-פֿאַרשטעהער, האָט פּרעמיער באַר־טעל ערקלערט, אַז די הויפּט-אַרבייט פֿון דער רעגירונג וועט איצט באַשטעהן אין אָפּהיטן דאָס גלייכגעוויכט פֿון בודזשעט, האַנדעלס-באַלאַנס, וואַלוטע, די סטאַביליזאַציע אויפֿ׳ן לעבנסמיטעל-מאַרק, די ווייטערדיגע אַנטוויקלונג פֿון בוי פֿון עלעוואַטאָרן, בעקערייען און פֿון דער רעאַליזי־רונג פֿון פּלאַן צו שאַפֿן תבואה רעזערוון.

ווייטער האָט פּרעמיער באַרטעל ערקלערט, אַז אויב עס וועט איהם געלונגען אין יאָהר 1929 צו פֿאַרווירקליכן כאָטש אַ טייל פֿון זיין פּלאַן אויף דעם בוי געביט, וועט ער דאָס ערשטע מאָל אין זיין לעבן זיין פֿון זיך צופֿרידן.

געשטאָרבן דער זשורנאַליסט אַלעקסאַנדער קראַשניאַנסקי.

גיכטען איז אין די לאָדזער זשורנאַליסטישע קרייזן דערהאַלטן געוואָרן די ידיעה, אַז אין זאַקאָפּאַנע איז געשטאָרבן דער לאָדזער זשורנאַ־ליסט און דיכטער אַלעקסאַנדער קראַשניאַנסקי.

אַלעקסאַנדער קראַשניאַנסקי איז אַלט געווען 30 יאָהר. ער האָט עטליכע יאָהר געאַרבייט אַלס באַאַמטער אין מאַגיסטראַט און דערנאָך געוואָרן רעדאַקטאָר פֿון אַ פּרעסע-ביוראָ, שרייבענדיג גלייכצייטיג אַרטיקלען און פֿעליעטאָנען אין די לאָדזער פּוילישע צייטונגען און פֿאַרעפֿענטליכט לירישע און הומאָריסטישע לידער אין פֿאַרשידענע זשורנאַלען אונטער׳ן פּסעוודאָנים „פּיעראָ".

לעצטענס איז קראַשניאַנסקי קראַנק געוואָרן אויף טובערקולאָז און ווען די קראַנקהייט האָט אָנגענומען דראָהענדע פֿאָרמען, האָבן איהם די חברים זשורנאַליסטן אַרויסגעשיקט קיין זאַקאָפּאַנע, וואו ער האָט אָפּגעלעגן 2 וואָכן פֿאַרענדיגט זיין לעבן.

לעשטשניצע פֿון דאָקטוירים ספּעציאַליסטן
און ערצטליך-דענטיסטישער קאַבינעט
זגיערסקא 17 טעל. 33-16.

ד״ר ראַקאָווסקי	[illegible]	11—10, 4—5, 6—7
ד״ר רוזשאַנער	[illegible]	11—10, 1—2
ד״ר גאָלדשטיין	[illegible]	1—2, 7—8
ד״ר יוסטמאַן	[illegible]	10—12
ד״ר ראַפּאָפּאָרט	[illegible]	10—12, 4—5
ד״ר [illegible]	[illegible]	1-11½, 5—6
ד״ר קאַנטאָר	[illegible]	5-6, 1—2
ד״ר אייזנבערג	[illegible]	1-11, 6⅓—7
ד״ר [illegible]	[illegible]	12—10, 4—6
[illegible]	צאָהן-דאָקטאָר	1—5
[illegible]	צאָהן-דאָקטאָר	3—5

א רענטגען-אינסטיטוט

די לעשטשניצע איז [illegible]
וויזיט אין דער שטאָט.

ערצטליך-קאָסמעטיש. קאַבינעט

ד״ר ס. מאַרגאָליס [illegible] פֿון 5—7 אָוונט

Poszukuję posady
biurowej, ekspedjentki czyli sprzedawczyni za skromnem wynagrodzeniem. Oferty sub. „M. W," do administracji. 6365

אַ קאַראַקולענעם דאַמען - פּאַלטען
פֿערקויפֿט אין געלעגענהייט־ליך אויסנאַהם ביליג. האָטעל „מאַנטייפֿעל" זאַכאָדניאַ 45, צימער 31.

צו פֿערקויפֿען
אַ הובעל-מאַשין
באַנד-זעג און קרייז-זעג
אין דער טישלעריי-פֿאַבריק
זגערזש ר 32. 3664

לעכער מאַשינאַוואַ
ווערען אָנגענומען אויסצו־ניהען צו ביליגע פּרייזען
ביי **ג. נאָרדמאַן**
29 צעגעלניאַנאַ 29

PORADNIA WENEROLOGICZNA
פֿון דאָקטוירים ספּעציאַליסטן
זאַוואַדזקאַ 1.
נאָר פֿאַר ווענערישע הויט-קראַנקהייטן
און מענער-שוואַכע [illegible]
[illegible] סיפֿיליס און טריפּער.
קאָנסילציום מיט ספּעציאַליסטן פֿון אוראָלאָגי־שע און נערווען-קראַנקהייטן.
קוואַרץ-לאַמפּ. עלעקטרישער הייל-קאַבינעט קאָסמעטיק.
— — — טעגליך פֿון 8 פֿריה ביז 9 אָוונט. — — —
פֿון 11 ביז 12 מיטאָג און פֿון 2 ביז 3 נאָכמיטאָג
[illegible]
[illegible] פֿון 9 פֿריה ביז 2 נאָכמיטאָג.
— — [illegible] — —
וויזיט 3 זל.

VIM

KUCHENNE naczynia, wszelkie garnki, rondle, kociołki i t.p., wszystko jest tylko wtedy idealnie czyste i lśniące, o ile się używa Vim. Posypać wilgotny gałganek małą ilością Vim'u, a po lekkiem potarciu przedmiotów znikną plamy i chropowatości.

V.P.16—2

אַבאָנעמענט-פּרייז: [illegible]

אַנאָנסען-פּרייז: [illegible] 15 גר. [illegible] 20 גר. [illegible] 7 [illegible]; 40 [illegible] 60— [illegible] 4; 1 [illegible] 15— [illegible] 7; [illegible] 50 פּראָצ. [illegible] 100 פּראָצ. [illegible] 10— גר. [illegible]

אין לאָדז — 5 זל. [illegible]

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufman.
Czcionkami i drukiem „Najer Folksblat" Piotrkowska 21.